

OPENDOEK

MAGAZINE

---

voor mensen met passie voor theater

JEZELF ZIJN

**INTERVIEW MET ANN PIRA,
NANCY IN 'THUIS'**

**ZIJN ACTEURS BETERE
LEUGENAARS?**

**AUTHENTIEKE PORTRETTE
VAN OPENDOEK'ERS**

INHOUD

- 3 **Edito**
  - 7 **Column**
  - 10 **Het Pleidooi**
  - 15 **De Souffleurs**
  - 29 **Repertoire**
  - 31 **Cast & Crew**
-
- 4 **De Muze**
Jezelf zijn met een Tartarensausje: interview met sociaal-artistisch gezelschap Compagnie Tartaren
  - 8 **“Niets is mooier dan helemaal jezelf zijn in het theater”**
Vier portretten van mensen die zichzelf overtreffen
  - 11 **Toelatingsproeven, een ambacht op zich**
Violet Braeckman en Tijmen Govaerts over hun toelatingsproeven
  - 14 **Mag je zomaar elke rol spelen?**
Interview met onderzoeker Media & Diversiteit Florian Vanlee (UGent)
  - 15 **Kunstenaars uit de coulissen**
De choreograaf
  - 18 **Splitscreen**
Afscheid
  - 20 **“Theater maakt mijn tv-werk beter”**
Interview met Ann Pira, al 19 jaar Nancy in ‘Thuis’
  - 22 **Zijn acteurs betere leugenaars?**
‘De Waarheid!’
  - 24 **Wist je dat?**
De tweede persoon: wanneer de grens tussen speler en personage vervaagt
  - 26 **‘@Fundum’, een musical voor, over en door studenten**
Interview met jonge regisseur Aline Debie
  - 28 **Kwantiteitstheater**
Theaterbib scoort goed, zowel digitaal als op papier

4

8

20

26

**OPEN
DOEK**
PASSIE VOOR
THEATER

COLOFON:

Redactieadres: OPENDOEK – Italiëlei 6, 2000 Antwerpen
Tel. 03 222 40 90 – redactie@opendoek.be – www.opendoek.be
Directeur OPENDOEK: Joke Quaghebeur
Eindredactie en coördinatie:
Arno Van Den Brulle & Stefaan Deleecq
Hoofdredactie: Mathieu Lonbois
Verantwoordelijke uitgever: Joke Quaghebeur
p/a OPENDOEK, Italiëlei 6, 2000 Antwerpen
Ontwerp: un'dercast – Layout: Sophie Loomans
Coverfoto: 'De Laagte' - De WAANzin-TRAC © Evy Van Houcke.
Druk: Bema Graphics
Periodiciteit: verschijnt 4x per jaar – Oplage: 16.400 ex.
ISSN NR 1377/9478 – Volgend nummer: maart 2023

Met steun van:

EDITO

De theaterparadox

Jezelf zijn. Een prachtig thema voor het laatste nummer van deze jaargang. Mag ik dat zo onbescheiden neerschrijven?

Het is in elk geval een thema dat mij bijzonder na aan het hart ligt. Want ik spreek hier uit persoonlijke ervaring, lieve lezer. Jarenlang leefde ik in de kast, en was ik doodsbang dat mensen mijn grote geheim te weten kwamen. Ik bleef dan maar veilig in die kast zitten. Zo lang mogelijk, tot ik niet meer kon, en vooral, niet meer zo wilde leven.

Natuurlijk waren het mijn theatervrienden bij wie ik als allereerste mijn hart kon luchten. Geen moment heb ik getwijfeld dat ze me zouden accepteren hoe ik ben. Want zo zitten theatermensen nu eenmaal in elkaar. Zodra die eerste grote horde was genomen, ging de rest vanzelf, zodat ik nu zonder schroom of angst kan zeggen: ja, ik ben queer.

Soms is theater, de plek waar je uit alle macht probeert om iemand anders te spelen, paradoxaal genoeg de plek waar je het meest jezelf kan zijn.

Ik ben lang niet de enige die meer zichzelf is geworden dankzij toneel. Redacteur Emmeline verzamelde ontroerende getuigenissen. En OPENDOEK-magazine ging ook op bezoek bij sociaal-artistisch gezelschap Compagnie Tartaren, waar authentiek jezelf mogen zijn, ongeacht je achtergrond, al jarenlang centraal staat.

Maar dit magazine gaat nog over véél meer dan dat. Choreografen dansen over onze bladzijden, twee jonge acteurs delen hun ervaringen met de toelatingsproef op toneelscholen, we spreken openhartig met 'Thuis'-actrice Ann Pira, en we proberen een eeuwenoud vraagstuk op te lossen: zijn acteurs ook betere leugenaars, of net niet?

Lieve lezer, geniet van deze editie, van de eindejaarsperiode, van elkaar. Een goed voornemen voor 2023? Durf jezelf te zijn. Ik geef mijn lief een extra dikke kus om te vieren dat ik dat intussen kan.

Een winterse knuffel,

MATHIEU LONBOIS
Hoofdredacteur OPENDOEK-magazine

'Paradisos' - Leo & Lions © Karolina Maruszak

DE MUZE

JEZELF ZIJN MET EEN TARTAREN-SAUSJE

Interview met sociaal-artistiek gezelschap Compagnie Tartaren

IRIS VERSTRAETEN

In De Muze komen opmerkelijke theatermakers aan het woord die gezelschappen kunnen inspireren. Voor dit nummer is dat Compagnie Tartaren. Zoeken naar schoonheid in het onvolmaakte, is hun doel. Dat betekent dat kwetsbare makers de ruimte krijgen om zichzelf te zijn. Ieder mens, iedere voorstelling, een werk in wording.

© Sien Verstraeten

Greet Claes en Cédric Denayer acteren bijna tien jaar bij Cie Tartaren. De uitdagingen die het leven hen in de schoot werpt, nemen ze ook mee op het podium. Ze noemen zichzelf de veteranen van de groep en ademen de filosofie van de compagnie, wanneer ze vol warmte over hun recentste projecten vertellen. Op het moment van ons gesprek staat Cédric aan de vooravond van de première van 'Beton', beeldtheater over groepsdynamica. Greet speelt in december de meertalige voorstelling 'Buffering', over taal en identiteit.

Roberta Santucci voegde zich in 2018 bij Cie Tartaren als regisseur en artistiek medewerker. Ze realiseerde er onder andere een intieme voorstelling van Tsjechovs '3 zusters'. Roberta gelooft heel erg in het idee dat ieder project van de compagnie een co-creatie moet zijn tussen professionele makers en de Tartaren. Ze regisseert én speelt binnenkort naast Greet in de herneming van 'Buffering'.

Hoe leerden jullie Cie Tartaren kennen?

Cédric: "Tien jaar geleden zochten de Tartaren extra versterking voor een zomerproject. Mijn moeder, die al een tijdje bij de compagnie acteerde, nodigde mezelf en mijn zus uit om mee te spelen. Later, op mijn achttiende, zocht ik een waardevolle tijdsinvulling. Omdat ik door mijn psychologische problemen niet zomaar mee in de maatschappij kan stappen, ben ik als vrijwilliger begonnen bij Cie Tartaren."

Roberta: "Alle spelers bij Tartaren zijn vrijwilligers. Op die manier behoud je een zekere vrijblijvendheid. Als iemand om fysieke of mentale redenen bij een paar projecten liever aan de zijlijn blijft, dan is dat oké. We willen iedereen de ruimte bieden om zich te engageren wanneer het voor hen goed voelt."

Greet: "Ikzelf was voor de Tartaren al met theater bezig. Op de school van mijn dochter sloot ik me aan bij een groepje toneelspelende ouders. Toen mijn dochter van school ging, viel ik in een zwart gat. Gelukkig ontmoette ik toen een Tartaar! En de rest is geschiedenis."

Herinner je je nog je eerste voorstelling bij Cie Tartaren?

Greet: "Dat was 'KIPKAP', een geanimeerde voorstelling met veel muziek. Ik weet nog dat ik enorm geïntimideerd was door de zaal. Plots moest ik optreden in de Stadsschouwburg van Leuven! Als groep hebben we die angst overwonnen. Ik ben met een klein hartje bij Tartaren aangekomen, omdat ik niet wist of ik wel aansluiting zou vinden. Maar vanaf de eerste *soep en bokes* voelde ik me meteen welkom."

Roberta: "Voor de repetitie eten we samen soep en boterhammen met alle acteurs, met de professionele makers, de staf, de decorbouwers... Iedereen die wil, is welkom. Het is een moment van verbinding."

Die verbinding, is dat de reden om al 10 jaar voor Cie Tartaren te kiezen?

Cédric: "Ik vind dat echt de kracht van de Tartaren. We zijn een enorm diverse groep. Mensen met verschillende religies, vluchtelingen, mensen in kansarmoede, vanuit de psychische zorg, met fysieke problemen..."

Greet: "Of een combinatie van alles!"

Cédric: "Veel van die mensen had ik zonder Tartaren nooit ontmoet. Het is ongelooflijk hoe het gemeenschappelijke doel ons drijft. We zijn hier om samen iets op te bouwen, niet om af te kraken. We gunnen ieder zijn moment op het podium."

Roberta: "Er zijn Tartaren zonder enige intentie om op het podium te staan. Ze verzorgen de catering, de administratie of bouwen mee aan decors. Al groeit bij sommigen de goesting om op de planken te staan soms ook!"

Greet: "We kijken altijd naar wat de vrijwilligers willen of kunnen. We zoeken samen een manier waarop ook de 'zwakkeren' in de groep hun weg vinden. Iedereen kan hier zichzelf zijn en tegelijk 100% Tartaar."

"Iedereen kan hier zichzelf zijn en tegelijk 100% Tartaar."

Cédric: "Dat doet me denken aan een oudere Tartaar, die moeite heeft met teksten te onthouden. Ondanks haar geheugenproblemen, verandert ze elke tekst in goud. Ze kreeg eens een hele zaal stil met een herinnering aan haar moeder, waarmee ze altijd *ijskream* ging eten. Dan vraag je je af of die Tartaar dat verhaal op een andere plaats zo verteld zou krijgen."

Hoe beginnen jullie aan het maken van een voorstelling?

Roberta: "Elke regisseur heeft zijn eigen stijl, dus een vast maakproces is er niet. De enige voorwaarde is dat de professionele maker moet samenwerken met de vrijwilligers. We geloven heel erg in samen creëren met alle Tartaren. Er is voor ons geen groot verschil tussen de spelers en de professionelen. Wij zijn allemaal Tartaren."

Cédric: "Bij het maken van 'Beton' startte regisseur Katrien Pierlet bijvoorbeeld een laboproject met verschillende spelers, om onderzoek te doen naar groepsdynamica. Uit dat project ontstond eerst een kleinere voorstelling, waar we nu een vervolg op hebben gemaakt."

Greet: "Andere makers beginnen liever met een tekstlezing of met improvisaties rond het thema. Er zijn ook Tartaren die niet acteren, maar wel prachtig schrijven. Zij kunnen hun stempel dan drukken in een schrijf-labo."

Roberta: "Het belangrijkste kenmerk van Cie Tartaren is dat we sociaal-artistiek theater maken. Kwetsbare mensen kunnen hier hun verhaal brengen, maar altijd op een kwalitatieve manier. Dat staat centraal in elk project."

Cédric: "De professionele omkadering tilt een verhaal naar een hoger niveau. In 'Beton' werkten we eerst met veel gesproken tekst, tot de regisseur besloot: "Waarom zouden we de dingen zeggen, als we ze ook gewoon kunnen tonen?" Door met beelden te werken, kunnen we nu het verhaal van veel personen vertellen. Niet enkel dat van onszelf."

© Sien Verstraeten

“Sta open voor elke stem, die vanuit hun perspectief iets wil brengen.”

Greet: “Ook de organisatie zelf is een co-creatie. Iedere Tartaar krijgt de mogelijkheid om hun stem te laten horen tijdens overlegmomenten. Zo ben ik sinds twee jaar lid van ons bestuur. Cie Tartaren reikt ons het gereedschap aan om mee te bouwen in hoeverre we dat zelf willen.”

Waar vinden jullie inspiratie voor een voorstelling?

Cédric: “Meestal neemt de regisseur een maatschappelijk fenomeen onder de loep. Door de pandemie landden we bijvoorbeeld bij ‘Doña Rosita’ van Federico García Lorca, waarin traagheid en wachten centraal staan. We laten ons dus leiden door wat leeft in de maatschappij.”

Greet: “Maar soms ook door wat leeft in de groep. Een gesprek tussen twee Tartaren over hun medicatie inspireerde een regisseur om ‘Des Vaders’ te maken. ‘Buffering’ vertrekt dan weer van een monoloog die voor ons geschreven werd door Stijn Devillé. Maar daar hebben we ons Tartaren-sausje over gegoten door het stuk in drie verschillende talen op te voeren.”

Roberta: “De essentie van onze producties is natuurlijk de Tartaren zelf. Zo schreef Greet samen met een andere Tartaar een eigen stuk, met ondersteuning van ons artistiek team. Het wordt ook enorm geapprecieerd als vrijwilligers zelf initiatief nemen.”

Werk het helend om je eigen verhaal te kunnen brengen?

Cédric: “Misschien klinkt het alsof we een therapeutische groep zijn, maar niets is minder waar. Dat is net het interessante aan de professionele omkadering. Die toont ons dat een persoonlijk verhaal zo veel méér kan zijn.”

Roberta: “Je kan het sociale aspect niet uit ons werk wegdenken, maar we vallen onder het kunstendecreet!”

Greet: “Het onderzoeken van een personage heeft vaak wel een aangename therapeutische nevenwerking natuurlijk.”

Cédric: “Dat klopt wel. Ik mocht de zoon spelen in ‘Des Vaders’, een stuk over medicatiegebruik en mentale gezondheid. Zo heb ik iets kunnen vertellen dat ik aan mijn eigen vader zou zeggen.”

Gebeurt het ook dat je botst op een moeilijk thema?

Cédric: “Soms trekken mensen zich terug uit een productie, omdat het verhaal te dicht op hun vel zit. Ik heb dat ook gedaan bij ‘Schreeuw’. Ik voelde dat ik dat thema - de dunne grens tussen fantasie en realiteit - best even links liet liggen.”

Greet: “Er is altijd ruimte om dat aan te geven, niemand zal je zoiets kwalijk nemen. Zelfs als je vijf jaar niet in een voorstelling hebt gezeten, ben je nog even welkom als in het begin. Dat is het voordeel van het voortraject bij een productie, met tijd om te onderzoeken of een onderwerp veilig voelt. Pas daarna volgt de engagementsverklaring. Dat mogen proeven en verkennen vind ik echt een meerwaarde aan Cie Tartaren.”

Wat willen jullie graag vertellen aan andere makers?

Cédric: “Sta open voor elke stem, die vanuit hun perspectief iets wil brengen. Ondersteun mensen tot op het einde, blijf hen engageren. Soms wil dat zeggen dat je zelf lastige taken moet opnemen, die ervoor zorgen dat die persoon het einde van de rit haalt. Zodat ze daar kunnen stralen en de beste versie van zichzelf tonen.”

Greet: “En kom kennis maken met ons! Kom de sfeer proeven, pik een voorstelling mee. We zijn enorm hongerig naar nieuwe producties, dus makers zijn altijd welkom voor een samenwerking.”

Een aanlokkelijke uitnodiging! Neem zeker ook een kijkje op www.tartaren.be voor digitale producties.

‘POLITIE + DIEVEN’, SOCIAAL-ARTISTIEK PROJECT IN MENEN

Cultuurcentrum De Steiger en theatergezelschap Cie Tabloo brengen met ‘POLITIE + DIEVEN’ binnenkort een grootse en unieke voorstelling in Mene. Professionele acteurs, studenten in theateropleidingen en spelers in de vrije tijd delen samen het podium, onder begeleiding van theatermaker Arne Sierens. Een unieke mix! Van 28 januari tot en met 12 februari kan je deze voorstelling gaan bekijken. Info en tickets vind je op <https://www.cdesteiger.be/nl/programma/theater/arne-sierens-politie-dieven.html>

In samenwerking met De Figuranten, Stad Mene, Stedelijke Academie voor Muziek en Woord Mene en OPENDOEK

Column STILSTAAN

ANKE VERSCHUEREN

Nog nooit in mijn leven werd ik bewogen door een standbeeld. Misschien omdat ik zelf het liefst constant heen en weer wiebel en zij zo verdomd stil staan, bevroren in hun actie, eeuwig turend in de verte of in een onhandige, geposeerde houding. Alsof ze vanop hun sokkel willen bewijzen dat het mogelijk is om de eindeloze omwenteling van de aarde, het altijd doortikken van de tijd, een halt toe te roepen. Waar halen ze dat lef vandaan? Ik vind hen totaal ongeloofwaardig. Hoe stiller ze staan, hoe sneller ik hen wil voorbijgaan.

Toch deed ik mijn best om hen te leren appreciëren. Ik wandelde uren door het Middelheimpark in de hoop op een zweem van herkenning, een beeld dat me iets over mezelf kon leren, maar ik werd steeds weer afgeleid door de bomen in het park. Zij hebben recht van spreken. Dat zij standvastigheid prediken is gebaseerd op gegronde, diepgewortelde redenen.

Ik reisde naar Italië om het beeld der beelden te ontmoeten in Firenze: een marmeren David, letterlijk in al zijn glorie, maar ik stoorde me vooral aan hoe betweterig hij boven me uit torende. “Jij bent niet echt”, prevelde ik herhaaldelijk, met mijn tanden op elkaar.

“Waar standbeelden veroordeeld zijn tot eeuwige stagnatie, is er in theater alle ruimte voor verschuiving.”

“Jij bent niet echt”, dat schreeuwde ik ook als kind tegen de standbeelden in toeristische steden die plots, wanneer ik langsliep, wild begonnen te bewegen. Eigenlijk waren zij net wél echt, of op z’n minst eerlijk. Zij durfden toegeven dat doodstil blijven staan, met je voeten aan de grond gekleefd, een zeer te hekelende tijdsbesteding is. Er is zoveel te ontdekken in deze wereld, wat een zonde je er niet in te kunnen begeven. Misschien moet ik milder zijn voor de standbeelden, mijn afkeer met de mantel der medelijden bedekken.

Onlangs moest ik zelf een standbeeld spelen, tijdens een workshop improvisatietheater. Ik rolde met mijn ogen, maar deed toch mijn best. Ik plantte mijn voeten stevig op de grond, perste mijn lippen op elkaar, knipperde zo lang mogelijk niet met mijn ogen.

“Het gaat niet om het stilstaan”, zei de docent, “het gaat erom op elk moment opnieuw te kunnen beginnen bewegen.” En plots explodeerde er iets in mijn binnenste, plots begreep ik dat mijn scheve verhouding met de beeldhouwkunst eigenlijk voortkomt uit mijn liefde voor theater. Waar standbeelden veroordeeld zijn tot eeuwige stagnatie, is er in theater alle ruimte voor verschuiving.

Theater is de kunst van de mogelijkheid. Wanneer je een voorstelling speelt moet je constant beslissingen nemen, in de kleur die je aan je repliek geeft, het perspectief dat je belicht, het moment dat je kiest om te bewegen. Er zijn talloze manieren mogelijk, maar in de beslissingen die je neemt, leer je jezelf kennen. Ze zullen altijd, grote of kleine, consequenties hebben. Voor het verhaal dat je wil vertellen, voor je medespelers, voor het publiek, voor de manier waarop jij je applaus in ontvangst neemt na het spelen.

Eigenlijk lijkt stilstaan op scène een beetje op staken. Stilstaan om iets in beweging te zetten. Misschien is dat waar al die standbeelden, en dan vooral Brabo, op de Antwerpse Grote Markt, pal voor het stadhuis, ook al eeuwen mee bezig zijn.

NIETS IS MOOIER DAN HELEMAAL JEZELF ZIJN IN HET THEATER

VIER PORTRETTE VAN MENSEN DIE ZICHZELF OVERTREFFEN

EMMELINE CLOOSTERMAN

Ik had nog nooit theater gespeeld, maar een goede kennis van mij zei altijd: "Dat is iets voor jou!" Maar theater en ik, dat gaat niet lukken, dacht ik. Door polio heb ik een handicap sinds ik klein ben, waardoor ik niet goed te been ben. Theater spelen leek onmogelijk voor mij. Toch bleef die kennis volharden, en vroeg hij bij zijn eigen vereniging of ik kon aansluiten. Helaas waren hun repetities in een oude school, dus dat lukte niet. Bij een ander gezelschap kreeg ik ook het teleurstellend bericht dat mijn hulphond niet welkom was. Ik wilde bijna opgeven.

Dan ben ik beginnen zoeken via OPENDOEK, en dat heeft me enorm geholpen. Dankzij OPENDOEK kwam ik via een theaterworkshop terecht bij theatergezelschap De Vlasbloem. Nu ben ik daar een volwaardig lid. Zij moeten natuurlijk ook aanpassingen doen, maar ze doen het zonder morren. Voor een voorstelling leggen ze bijvoorbeeld het podium vol met voden, maar dan kan ik overleggen met de regisseur wat lukt en wat niet, zodat ze een aantal aanpassingen kunnen doen. Het zijn heel toffe mensen en ik voel me daar echt thuis. Ik had het nooit verwacht dat ik nog toneel zou kunnen spelen. Ook al is het maar een kleine rol die ik nu speel, ik vind het echt prachtig dat ik mee kan doen met de voorstelling en dat ik bij De Vlasbloem helemaal mezelf kan zijn.

CHARLOTTE MAES

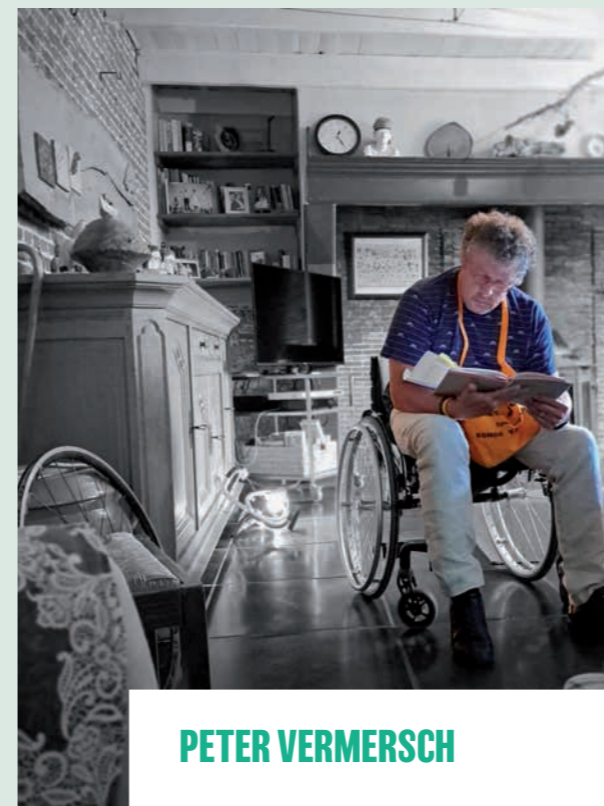
LUDWINE LATHAUWER

Op mijn vijftiende besloot ik me aan te sluiten bij het lokale jeugdtheatergezelschap in Hamme, enerzijds omdat die branche me altijd al aansprak, anderzijds omdat het een persoonlijke uitdaging was. Mijn naasten zullen het nu met moeite geloven, maar ooit was ik vreselijk timide: presentaties op school leidden steevast tot een rood gezichtje en bibber in mijn stem. Die stress om voor mensen te staan en te spreken bereikte dan ook zijn piek tijdens de repetities van mijn allereerste rol, die van een onstuimige hond. Ik hoor de regisseur nog schreeuwen dat ik uit mijzelf moest kruipen, moest blaffen alsof mijn leven ervan afhing. Wie wil zich nu zo belachelijk maken? Die gedachte, gepaard met mijn allesoverheersende verlegenheid, deed me het theater en mijn keuze om theater te beoefenen, vervloeken.

Tot er zich een bizarre klik in mijn hoofd voordeed tijdens de première, en ik plots - je raadt het nooit - een hond werd. En ik blafte. Ik blafte zo luid en zo krachtig als vijf honden die elkaar op een ongelukkig moment kruisen, ik krabde aan mijn oren alsof die opgevreten werden door vlooiën, hief mijn linkerbeen op om de toeschouwers op de eerste rij onder te pissen. Theater heeft me geleerd hoe ik uit mezelf kan kruipen, en wat ik toen vervloekte, werd de passie van mijn leven. Ik weet niet wat er precies gebeurd is die dag, noch hoe ik die klik plots zo gemakkelijk kon maken, maar mijn levenslijn was voorgoed veranderd. En nooit meer heb ik een rood gezichtje gehad.

10 jaar. Zo oud was ik toen ik mijn eerste stapjes op het podium zette bij jeugdtheater Kaboekie in Zonhoven. Maar ik was anders dan alle andere kinderen in de toneelgroep. Ik was wat molliger en motorisch wat langzamer door een slecht evenwicht, weinig dieptezicht en een minder ontwikkelde fijne motoriek. Ik had het ook moeilijk op school en kon het tempo van een doorsnee kind niet aan, eigenlijk al van toen ik een peuter was.

Maar tijdens de toneellessen bij Kaboekie voelde ik me niet anders dan mijn leeftijdsgenoten. Ik werd altijd volledig opgenomen in de groep om wie ik was. Ik genoot ervan om in de huid van een ander personage te kruipen. Ik ontdekte dat ik wel goed was in iets: acteren en mensen entertainen, ook via muziek en dans. Natuurlijk had ik bij Kaboekie ook wel last van diezelfde motorische probleempjes als in het dagelijks leven, maar dat werd gewoon geaccepteerd en dan zochten we samen naar een oplossing. Zo moesten we tijdens het stuk 'Tocht naar Tal' over hoge blokken klauteren als trol of tijdens 'De drie musketiers' op een metershoog platform spelen. Serieuze uitdagingen voor mij, maar met dank aan de steun van die bende is het me altijd gelukt. Kaboekie gaf mijn zelfvertrouwen een enorme boost. En 15 jaar later ben ik nog altijd actief lid. Deze bijzondere toneelgroep voelt als een tweede thuis. Een warme, inclusieve plek waar ik volledig mezelf kan zijn en waar ik hechte vriendschappen voor het leven heb gesmeed.

PETER VERMERSCH

ANDRIES HAESEVOETS

© Jordy Vandeput

In 2002 werd ik geconfronteerd met spinocerebellaire ataxie, een erfelijke aandoening die de coördinatie en spraak aantast, wat uiteraard nefast is voor theater. Toch bleef ik niet bij de pakken zitten en breng ik momenteel een monoloog naar een boek van Wim Chielens, 'Aankomst maken'. Ik speel deze monoloog vanuit mijn rolwagen - tja, het bloed kruipt waar het niet gaan kan. Ook ben ik sinds enkele jaren actief bij de plaatselijke toneelgilde Floris ende Blancefloer. Ik ben erg dankbaar dat ik bij hen mag spelen en dat zij de inspanning doen om mij bij hun gezelschap te betrekken. Uiteraard is het niet zo evident iemand die in een rolstoel zit een rol te geven. Drie jaar geleden speelden we het stuk 'Ziekelijk' waarbij ik het hele stuk in een ziekenhuisbed lag. Mijn ambitie is nu nog regisseren!

Iemand in een rolstoel wordt zo vlug vergeten, terwijl wij nog veel kunnen. En als die dan nog theater brengt, dan fronsen sommigen de wenkbrauwen. Ja, mijn leven nam een enorme bocht die ik niet had voorzien, en toch zal ik altijd weer recht klauteren. Ik ben niet meer wie ik vroeger was: dartel, speels en welbespraakt. Toch wil ik met mijn eigenzinnige koppigheid niet bij de pakken blijven zitten. Als je theater brengt vanuit een rolstoel, zie je de mensen zich vragen stellen, maar ik vind het heel fijn als ik dan toch de bevestiging krijg dat ik het goed doe. In zekere zin heb je respect afgedwongen. Dat ervaar ik toch altijd als ik 'Aankomst maken' speel.

© Bavo Nys

HET PLEIDOOI

KRIS CUPPENS

In Het Pleidooi bezingt een theaterliefhebber een theatergebruik of -tekst die dringend vanonder het stof gehaald mag worden. Kris Cuppens pleit voor method acting.

Soms hoor je weleens denigrerende opmerkingen over method acting, en dat het toch wel een gedateerde techniek is. Wie komt er nu nog aanzetten met Stanislavski, Lee Strasberg of Stella Adler?

Toch ben ik een echte pleitbezorger van the method, als een adequaat stappenplan om het technische aspect van acteren onder de knie te krijgen. Ik ben ook nog altijd verwonderd hoe helder en accuraat method acting de valkuilen van acteren weet te ontleden en te benoemen, en er tegelijkertijd ook een trainingspakket voor aanreikt om techniek te verwerven.

Het meest voor de hand liggende qua method acting is dat je om zo dicht mogelijk bij je personage te komen, letterlijk in de schoenen van het personage gaat staan. Zo kreeg ik voor de rol van Willy in de politiserie 'Heterdaad' een opleiding als motard bij de rijkswacht. Voor de rol van Leo Moerman in 'Spitsbroers' gedroeg ik me ook in het dagelijkse leven als een veelvraat en kwam ik 15 kilo aan, baard en lang haar niet meegerekend. Voor de rol van Luc Hoeven in 'Beau Séjour', 6 maanden later, wilde ik dat gewicht en haardos weer kwijt, en stak ik strak in het pak.

Maar het belangrijkste zat onderhuids. Hoe maak je een *coming out* als homo in het toenmalige rijkswacht-milieu als die van Willy waarachtig? Hoe voel je de frustratie van Leo die ziet dat hij zelf

en zijn gezin versplintert onder de druk van het voetbalgeld? Hoe weet je hoe het voelt om aan de drank verslaafd te zijn en je doodgewaande dochter plots weer voor je te zien?

Daarvoor zoek je parallellen in je eigen leven (Lee Strasberg). En vervolgens probeer je deze uit te vergroten, door ze te versterken met een portie verbeelding (Stella Adler). Zo plooi je jouw leefwereld om naar de leefwereld van het personage. De *bottom line* is dat jij gelooft dat wat het personage ervaart écht is.

Je maakt die verzonden wereld dus concreet. Dat doe je door je verbeelde wereld zintuiglijk te onderbouwen. Hoe ruikt het, hoe voelt het, hoe klinkt het? Een belangrijk aspect van method acting is *sense memory*, waarbij je probeert de verbeelding tastbaar te maken, concreet, zintuiglijk.

Een voorbeeld. Je verbeeldt je dat je een citroenschijfje in je mond steekt (doe de handeling), en dat je daarop bijt en dat je het proeft, tot je alleen nog het schilletje over hebt. Wat gebeurt er dan? Je mond maakt speeksel aan, alsof er een echt schijfje citroen in je mond zit. Met andere woorden: je reageerde waarachtig op iets wat in feite enkel in je verbeelding bestaat. Dat is method acting in een notendop. Het is het waarachtig reageren op gefingeerde stimuli.

Het theaterlandschap is niet meer dat van 50 jaar geleden. Het kan dan ook niet de bedoeling zijn dat de methodes van Lee Strasberg of Stella Adler museaal en onveranderlijk dezelfde blijven, althans niet naar mijn bescheiden mening. Maar ik bouw verder aan de techniek die mij ooit werd aangereikt en schep er plezier in om die kennis door te geven.

Violet Braeckman en Tijmen Govaerts over hun toelatingsproeven

TOELATINGSPROEVEN, EEN AMBACHT OP ZICH

ANNELEEN LAEREMANS

Wie ooit aan een dramaopleiding wou beginnen, weet dat daar vaak intense toelatingsproeven aan voorafgaan. Violet Braeckman en Tijmen Govaerts, alomtegenwoordig in de huidige film- en theaterwereld, studeerden enkele jaren geleden af in Maastricht en Antwerpen. Voor hen zitten de toelatingsproeven dus nog vers in het geheugen.

Violet Braeckman © Ramy Moharam Fouad

VIOLET BRAECKMAN

Hoe verliepen de toelatingsproeven in Maastricht?

"Als je naar de acteursopleiding wil, vragen ze om iets voor te bereiden, een korte performance die eender wat mag zijn. Het is belangrijk dat je nadenkt over wat jij wil vertellen en welke vorm daarbij past. Ze laten je meermaals een monoloog spelen, waarna je feedback krijgt. Nadien volgt een gesprek over kunst, en over jouw visie op de toekomst van de kunstensector."

"De grootste les is ongetwijfeld: durf op je bek te gaan, zonder gêne."

"Ben je geslaagd, dan ga je naar ronde twee, die twee dagen duurt. Na alweer een voorbereide performance werk je rond teksttheater, meestal uit de 'Troje'-trilogie. Ze geven je heel veel tekst om te zien hoe je daarmee om kan. Je krijgt ook camera-acteren en een stemtest. In de derde ronde breng je Shakespeare, en de kunst is daar om snel tekst te blokken; uit die archaïsche teksten kan je je namelijk niet zomaar redden. Daar kunnen ze ook meteen zien hoe muzikaal je bent, aangezien die teksten zo'n sterk metrum en zo'n specifieke taal hebben. Dan volgen danslessen, en heel veel improvisatie. Die drie dagen zijn enorm intensief, maar daar proef je wel al hoe de opleiding er juist uit gaat zien."

Was dat eng? Hoe voelde dat?

“Je hebt altijd wel wat stress, maar eng was het niet. Het mooiste aan de school is dat die vrij klein is, waardoor je echt het gevoel krijgt deel van een familie te zijn. Je voelt dat mensen elkaar alles gunnen en elkaar bewonderen, wat later in het vak van onschatbare waarde is. Ze doen echt hun best om die sfeer al tijdens die toelatingsproeven te laten doorschemeren en je op je gemak te stellen. Door met verschillende proeven en over meerdere dagen te werken, proberen ze de momentopname van een auditie weg te halen. Mensen die wat meer tijd nodig hebben om zich te laten zien, krijgen zo ook de kans om open te bloeien. Er zijn altijd ouderejaars aanwezig om op vragen te antwoorden, dat stelt ook gerust.”

Wat heb je van die proeven geleerd?

“De grootste les is ongetwijfeld: durf op je bek te gaan, zonder gêne. Je moet jezelf laten zien, de schaamte voorbij. Dat is echt wat ze willen op die audities. Het onderbuikgevoel moet primeren, dat moet je durven toelaten. Laat de dingen maar lelijk zijn, daaruit ontstaat meer dan uit voorzichtigheid. Die schaamtelooheid vind ik nog altijd moeilijk. Het gaat niet over staan roepen, je moet laagjes van jezelf wegpellen en in jezelf laten kijken, je laten raken zoals je thuis enkel op je kamer zou doen. Alleen zit hier dan volk op te kijken. Dat is een levenslange zoektocht in je spel, met een bevrijdend gevoel als dat lukt en pure frustratie als het dan toch weer niet lukt.”

“Het allermoeilijkste aan een toelatingsproef is natuurlijk dat ze je actief beoordelen. Je staat op dezelfde manier te acteren als wanneer je op een set staat, maar bij dat tweede heb je de bevestiging dat je de rol hebt. Dan kan je gewoon met je werk bezig zijn. Op elke auditie die je later in je leven doet, is dat een element waarmee je moet omgaan. Het is bijna een ambacht op zich, audities doen.”

Als jij nu een acteeropleiding uit de grond stampt en daar toelatingsproeven voor organiseert, waar ga jij dan vooral op letten?

“Dan kies ik sowieso de Maastricht-wijze: die proeven mogen lang duren, en de premisse zou zijn dat je een beetje vergeet dat je aan het auditeren bent, hoe moeilijk dat ook is. Ik laat hen ook sowieso iets maken – een

korte performance, iets van henzelf. Daar kan je namelijk heel veel van iemands persoonlijkheid in lezen. Ik zou hen laten dansen en zingen, alleen al omdat dat goede *schaamtekwijtrakers* zijn. Daar zou ik misschien zelfs mee beginnen! En dan 's middags een lange pauze inlassen, waarbij we allemaal rond de tafel lekker eten en goed babbelen. Enfin, alles om de zenuwen in de kiem te smoren. Dat lijkt nu al gewoon op de toelatingsproeven van Maastricht, maar ja ik was dan ook écht fan.”

“Misschien nog een tip: zorg dat je goed eet op voorhand. Toen ik in Gent auditie deed, had ik niet gegeten van de stress, maar dat is een fysieke opleiding met veel fysieke opdrachten en ik ben toen flauwgevallen. *Vree gênant*, dat was 'm zo niet. Dus, ondanks de stress: zorg voor jezelf, en eet iets.”

THEATER STUDEREN

Heb je interesse om een theateropleiding te volgen? België en Nederland bieden heel wat kwalitatieve theateropleidingen, elk met hun eigen stijl en aanpak. Een overzicht van de verschillende opleidingen vind je via deze QR-code.

Tijmen Govaerts © Damon de Backer

“Als je slaagt voor een toelatingsproef, kiezen ze je deels voor je talent, maar vooral voor je persoonlijkheid.”

“Ik zag onlangs de documentaire van David Bowie, en hij zegt daarin iets moois: “Ik weet niet waar ik over schrijf, er zijn geen grote thema's in mijn leven, maar stevast blijkt dat ik over eenzaamheid schrijf. Dus dan moet dat wel betekenen dat ik toch veel eenzaamheid ervaar.” In je schrijven kan je jezelf dus ook beter leren kennen, ook al hoeft dat niet per se een bewuste keuze te zijn. Je schrijven kan je zo omgekeerd ook tonen waar je interesses liggen.”

Wat zou jij het allerbelangrijkst vinden als je zelf toelatingsproeven zou afnemen?

“Ik zou erop letten dat jongeren open staan. Open om zichzelf te laten kennen, dat ze durven in gesprek gaan over hun eigen leven; maar ook dat ze durven spelen, en open zijn naar anderen. Dat ze durven proberen, en vooral, dat ze leergierig zijn, en dingen willen meenemen die je hen aanreikt. Dat zijn voor mij allemaal zaken die erg belangrijk zijn, in eender welke leercontext. Ontvankelijkheid en talent zijn dus de hoofdfactoren. Want iedereen heeft iets waar die goed in is. Daar een glimp van mogen zoeken of opvangen is enorm waardevol.”

TIJMEN GOVAERTS

Waar legde je je toelatingsproeven af? En wat moest je doen?

“Ik wist meteen dat ik enkel naar Antwerpen wou, omdat je daar een woordkunstopleiding kan volgen. Die opleiding bestaat uit drie grote onderdelen: schrijven, media en podium. Al die onderdelen komen aan bod. Zo moesten we op voorhand al een tekst schrijven bij een beeld van een man die in de sneeuw ligt. Daarnaast moesten we een gedicht van Pablo Neruda en een tekst van Stefan Hertmans leren, en tot slot een korte presentatie maken. In ronde twee gingen we met docenten in aparte klasjes in gesprek, waar ze peilden naar onze algemene kennis: geschiedenis, actualiteit, literatuur... Een brede waaier. Ik herinner me ook dat ik heel veel stress had, zeker toen er plots vijftien man kwam om je te beoordelen. Dat was iets wat veel docenten zich ook herinnerden: jaren later haalde een docente nog boven dat die stress zelfs tenenkruellend was om te zien.”

Heb je daar vandaag ook nog last van?

“Vandaag is dat gelukkig al veel minder. Ik speel momenteel ook vooral in films. Daar speel je niet voor grote groepen mensen en kan je scènes hernemen als het niet goed is. Dat geeft een andere vorm van stress. Vroeger zag je mij echt rillen op een podium, als je mij iets in handen gaf kon je vanop driehonderd meter afstand zien dat ik bibberde. Die stress is er nu niet meer, maar het is wel iets dat blijft. Zeker wanneer ik theater speel, omdat ik beseft dat ik daarvoor geen opleiding gevolgd heb. Het is wel een zoektocht die ik erg leuk vind.”

Waar legde het conservatorium juist de nadruk?

En waar leg jij zelf de focus?

“Ik denk dat het een nogal individuele opleiding was - werken in teamverband heb ik wat gemist. Bijna alles wat wij deden was individueel. We maakten dan wel voorstellingen van de combinaties van onze monologen, en die grotere voorstelling maakten we dan wel samen, maar het bleef wel vertrekken vanuit jezelf. Schrijven doe je ook vooral alleen, natuurlijk. Die opleiding is dus vooral gericht op je individuele ontwikkeling. Ik werk intussen liever in een team, ik heb dat nodig.”

“Daarnaast laten ze je doen waar je goed in bent. Voor mij is momenteel acteren het medium waar ik mij het meest thuis in voel, waardoor ik daar nu graag op focus. Al is het natuurlijk niet uitgesloten dat ik ooit zelf ga regisseren, of nog eens een monoloog schrijf. Ik ben er immers van overtuigd dat het verhaal primeert, en ik ga altijd voor de vorm die dat verhaal het beste kan overbrengen. Je moet dus weten waar je kracht ligt én kunnen kiezen waar je je pijlen op richt.”

Je hebt tijdens de proef én de opleiding veel geschreven. Hoe moeilijk was het om daar dingen van jezelf in te steken?

“Ik vond dat niet zo moeilijk, aangezien die opleiding je zelfontplooiing benadrukt. Als je slaagt voor een toelatingsproef, kiezen ze je deels voor je talent, maar vooral voor je persoonlijkheid. Daarom denk ik dat ik na die opleiding ook goed bleek in film: wij moesten alles uit onszelf halen, alles was heel klein. Wij hebben nooit personages gespeeld, dat bestond niet: je moest altijd jezelf blijven. Alles bleef daardoor erg persoonlijk, zelfs als je fictie schreef.”

Violet Braeckman © Ramy Moharam Fouad

WIE MAG WELKE ROL NOG SPELEN?

EMMELINE CLOOSTERMAN & LOTTE ANECA

De laatste jaren wordt de discussie over welke acteurs bepaalde rollen wel of niet mogen spelen steeds groter. In de VS kwam er kritiek vanuit de LGBTQIA+-gemeenschap op de film 'Girl' omdat cisgender (waarbij de genderidentiteit overeenkomt met het geboortegeslacht) acteur Victor Polster de hoofdrol van een transpersoon speelde. In Vlaanderen begonnen sommige wenkbrauwen spontaan te fronsen toen Leen Dendievel transvrouw Kaat in 'Thuis' zou vertolken. Waarom is het zo belangrijk dat bepaalde rollen van minderheden ook naar mensen uit die minderheidsgroep gaan?

"Het is niet toevallig dat de discussie gaat over de representatie van groepen die heel lang gemarginaliseerd zijn. Zowel in de maatschappij, als op televisie", reageert Florian Vanlee, onderzoeker (UGent) naar gender en diversiteit op de Vlaamse televisie.

"Tegenwoordig zijn bepaalde groepen in de samenleving veel mondiger. Ze kunnen zich heel publiekelijk uitspreken over de representatie van hun groep in beeld en ook op de planken. En vandaag is er gelukkig ook meer ruimte in de samenleving zodat ze tegengewicht kunnen bieden."

Minderheidsgroepen worden steeds zichtbaarder in de mainstreammedia. Daardoor gaat hier ook meer aandacht naar de manier waarop ze gerepresenteerd worden, en de mate waarin dit de visie van de groepen zelf reflecteert. "In zekere zin houdt de discussie verband met de realiteit: is de representatie van de groep realistisch?", gaat Vanlee verder. Maar dat is niet het enige pijnpunt. "Ik denk dat het ook draait om rechtvaardigheid: is het eerlijk dat dominante groepen ook nog eens de speelkansen van die gemarginaliseerde groepen afnemen? Het gaat daarbij niet alleen om gender, maar ook over seksualiteit en cultuur. Denk maar aan *white washing*: Jake Gyllenhaal die in 'Prince of Persia' een Perzische prins speelt terwijl hij niets met die cultuur te maken heeft."

De discussie zelf is volgens Vanlee een positieve ontwikkeling. "Het is goed dat we praten over de manier waarop bepaalde weergaves worden ervaren. Zeker als ze niet stroken met de realiteit. Daarnaast is het niet zo dat de uitwissing van mensen van kleur in Vlaamse media bijvoorbeeld altijd een bewuste keuze is geweest. Er werd simpelweg niet bewust over nagedacht en gesproken. Dus het feit dat er nu discussie is, lijkt me een zeer goede zaak."

Meer en meer acteurs spreken zich daar ook bewust over uit. Zo had showrunner Russell T Davies van de serie 'It's a sin' aangekondigd dat hij alleen queer acteurs voor queer rollen zou casten. Die uitspraak werd op handen gedragen door de

gekozen hoofdrolspeler Olly Alexander. Achteraf verklaarde hij dat de spelers meer konden toevoegen aan de show, net omdat ze vanuit hun persoonlijke ervaring konden spelen. Maar ook de omgekeerde beweging is op gang getrokken. Zo kwam er geen nieuw seizoen van 'Prison Break' met Wentworth Miller als Michael Scofield. Hij wil als homoseksuele man niet langer heteroseksuele rollen spelen. Hiermee wil hij ook aandacht vestigen op het feit dat er te weinig homoseksuele hoofdrollen zijn. Volgens hem zijn de heteroseksuele verhalen ondertussen wel al uitverteld.

Toch is het volgens Vanlee in de realiteit niet altijd eenvoudig om elke rol in te vullen door iemand die ook uit de desbetreffende groep komt. "Om het voorbeeld van Kaat in 'Thuis' weer te nemen: als je daar stelt dat alleen een transvrouw die transrol mag spelen, dan is de implicatie dat ze een transvrouw moeten vinden die bereid is om een job aan te nemen in een van de meest bekeken soaps van Vlaanderen. Zij zal dan bekendheid verwerven, waardoor ze waarschijnlijk ook openlijk zal moeten spreken over haar traject. Ik denk dat dat een heel zware vereiste is. Maar uiteraard bestaan er duidelijke veto's. Zo kan een witte persoon bijvoorbeeld echt geen persoon van een andere etniciteit meer spelen."

Acteur Victor Polster en regisseur Lukas Dhont bij de avant-première van *Girl in Paris* © Wikimedia

DE SOUFFLEURS

SPEELDE JE OOIIT EEN PERSONAGE DAT JE LIEVER ZOU ZIJN DAN JEZELF?

Ik speel élk personage liever dan mezelf. Ik voel me het best in iemand anders zijn vel. Ik ben dus liever iemand anders. Daarom speel ik zo graag toneel, denk ik.

ERIC CLAVIE

Het leuke aan acteren is juist dat je voor even iemand anders kan zijn, weg van de dagelijkse beslommingen. Tijdens het spelen ben je zo bezig met iemand anders te zijn dat je geen tijd hebt om aan gasrekeningen of complexe dossiers te denken. Het spelen beperkt zich echter tot één rol en dan nog enkel tijdens de repetities en voorstellingen. Dat is een van de redenen waarom ik ook auteur ben geworden. Als auteur speel ik tijdens het schrijven alle rollen in mijn hoofd. Dan kan ik zijn wie ik wil, wanneer ik maar wil. Bovendien sta ik als auteur ook boven mijn personages. Ik kan mijn personages laten doen wat ik wil en ze luisteren gewillig.

PETER DE PAUW

Een personage kan jezelf helemaal veranderen. Ik regisseerde ooit een 17-jarig meisje bij de adolescenten van Weredi in 'Bang, bang, you're dead' van Mastro Simone: een keihard stuk over een jongen in de VS die besluit om willekeurig een aantal jongeren dood te knallen. Het meisje speelde de directrice die de dader keihard moest aanpakken, terwijl zij in real life een vrij verlegen meisje bleek. Toen ik haar mama later tegen het lijf liep zei ze: "Jij hebt mijn dochter zelfvertrouwen gegeven, doen geloven in zichzelf. Je hebt haar geleerd om als persoon sterker in het leven te staan." Dat deed wel wat met me.

EDWIN VANDERMEEREN

Los van de personages die hij speelde, is er wel een acteur die ik liever was geweest. Dat was vele jaren geleden, tijdens het schooltoneel. Ik had een onopvallend bijrolletje, waarin ik een tekst snel en crescendo moest opzeggen. Ondanks de vele aanwijzingen die ik kreeg lukte dat niet met de juiste intonatie. Ik gaf volgens de regisseur een compleet verkeerde interpretatie aan de tekst. Toen nam mijn klasgenoot Frank Fockety het even over en dat was meteen bonk erop. Ik werd vervuld met jaloezie, want toen besepte ik dat ik zelf nooit écht zou kunnen acteren. Maar door hem heb ik wel een passionele bewondering gekregen voor elk acteertalent.

STEFAN DELEECK

Onze toneelvereniging speelde 'Drinken de Goden Duvel?' van Bruno Timp, over de belevenissen in een parochiehuis, de enige plaats waar de pastoor Duvel drinken niet als zondig beschouwt, omdat het opbrengt. Ik mocht de rol van Theo neerzetten en dat personage was zat, zot of God. Het bleek een zwaar karwei om deze rol onder de knie te krijgen. 5 kilogram en vele Duvels later brachten we dit fantastische stuk in onze parochiezaal. Na de pauze ging het doek open en stroomde de geur van mosselen in het krappe zaaltje en zaten de toeschouwers midden in een mosselstijfheid. Maar één van de plaatselijke nonnetjes, godvruchtig maar simpel van ziel, bleef me steevast aanspreken als God.

JORIS BAETENS

KUNSTENAARS IN DE COULISSEN

De choreograaf

ALEXINE JEURISSEN

In recensies of bij het publiek krijgen ze nauwelijks aandacht, maar neem hen weg en je theatervoorstelling wordt naakt gespeeld, valt zonder licht of gaat niet eens door. In 'Kunstenaars in de coulissen' geven we het woord aan de tovenaars in de schaduw van het grote podium. Aflevering 13: de choreograaf.

EMILY DE CLERCO

Al van jongs af aan danst Emily door het leven. De dansmicrobe heeft haar nooit losgelaten en na het afronden van haar middelbare studies besloot ze om een opleiding tot dansdocent te volgen aan de Fontys Hogeschool in Tilburg. Haar passie werd haar job, en nu werkt ze als dansdocent en choreograaf.

Maakte je ooit zelf de bewuste keuze om choreografieën voor musicals uit te werken?

"Tijdens het lesgeven kwam ik in contact met musicalverenigingen. Toen die op zoek waren naar een choreograaf, werd ik geregeld gevraagd en zo ben ik er ingerold. Ik maakte wel al choreografieën voor mijn danslessen, maar niet voor musicals of theaterstukken."

"Ik had heel weinig ervaring met musicals, maar ik merkte al gauw dat ik er veel affiniteit mee had. Muziek is thuis alomtegenwoordig, want mijn man is zangdocent, en daardoor kom ik ook geregeld in aanraking met zangers. Bovendien vind ik de combinatie van dans en zang erg boeiend. Daarnaast zijn musicalverenigingen doorgaans leuke groepen om mee te werken. Ze zijn wat uitbundiger dan de mensen in mijn danslessen. (lacht) In het begin moest ik daar wel aan wennen, maar daarna vond ik het een zalige sfeer."

Bij musicals is het verhaal er al. Hoe zet je dat om in dans?

"Eerst ga ik gewoon door het script, zodat ik goed weet hoe het verhaal in elkaar zit. Dat gebeurt in samenwerking met de regisseur en met de zangcoach. We bekijken dan samen wat de regisseur op het podium wil en vervolgens analyseer ik hoe ik mijn dans daarrond kan maken. Ik kijk dan welke rollen er zijn en wie er vooraan moet blijven staan. Vaak zitten de betrokken personen al in een bepaalde rol en weten ze ook welk gevoel ze naar voren moeten brengen. De acteurs gaan dan als het ware met mijn danspassen een verhaal maken."

"In een volgende stap zal de regisseur bekijken wat ik gemaakt heb en gaan we na of er nog aanpassingen moeten komen. Ik ben dus vooral verantwoordelijk voor de bewegingen en pasjes."

Uiteraard moet ik er ook voor zorgen dat het verhaal nog doorloopt tijdens de dans, maar dat wordt vooral vormgegeven door de regisseur en de acteurs."

Ik kan me voorstellen dat er bij musicals geregeld acteurs zijn die geen of weinig ervaring hebben met dans. Hoe ga je daarmee om?

"Ik merk dat er bij audities voor musicals vooral naar acteer- en zangtalent wordt gekeken. Ik zit dus inderdaad vaak met grote niveauverschillen. Gelukkig zijn de pasjes in musicals wel makkelijker dan die in dansvoorstellingen, omdat er bij musicals ook nog acteren en zingen komt kijken. Daarnaast ben ik er wel van overtuigd dat iedereen een dans kan aanleren, zolang je maar wilt. Uiteraard moet je focus sterk zijn en moet je je toelagen op de dans en de techniek, maar dat lukt meestal wel."

"Ik werkte dit jaar samen met de Brugse vereniging KotéKoer voor de musical 'Big Fish'. Daarin zat een tapdansnummer. De acteurs hadden geen ervaring met dat dansgenre en het is ook absoluut geen simpele stijl om te leren. Ik heb hen dan eerst les gegeven, zodat ze de basis van deze stijl onder de knie kregen. Daarna leerde ik hen een choreografie en werkelijk iedereen schitterde daarin. Ze moesten er heel hard voor werken, maar het is hen gelukt en dat was heel leuk om te zien. Het doet zoveel deugd om een evolutie te zien bij de dansers en voor die voldoening blijf ik het doen."

TINA VAN ROY

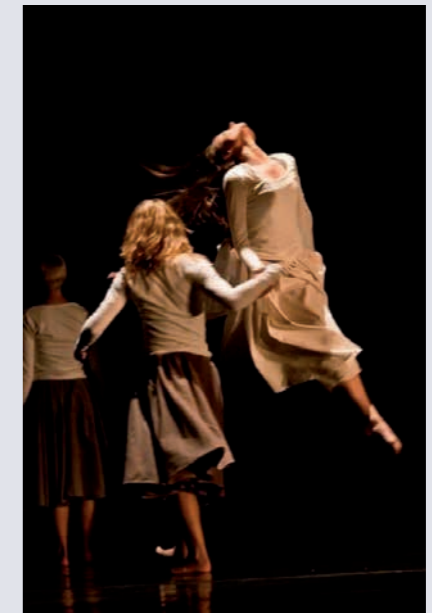
Als leerkracht ballet en choreograaf voor theaterstukken, opera en musicals, is Tina volledig thuis in de wereld van dans en beweging. We gingen met haar in gesprek over de stiel van een choreograaf, haar ervaringen met musicals en alles wat er bij het samenspel tussen dans en theater komt kijken.

Wat maakt de stiel van choreograaf zo boeiend volgens jou?

"Ten eerste maak ik stukken of dansvoorstellingen voor heel diverse doelgroepen. Dat kan gaan van niet-dansers tot dansers, van muzikanten, zangers of koren tot toneelspelers. Dat zorgt er uiteraard voor dat het een interessante job is. Ten tweede vind ik het altijd boeiend om iets uit te werken met mensen die er écht zin in hebben. Ik krijg geregeld aanvragen om beweging of dans uit te werken voor theatergezelschappen. Hoe meer je dat doet, hoe beter je daarin wordt. Bovendien heb je als choreograaf na verloop van tijd een klik met een regisseur of met een gezelschap, waardoor je frequenter gevraagd wordt om samen te werken. Die combinatie zorgt ervoor dat het interessant is en blijft."

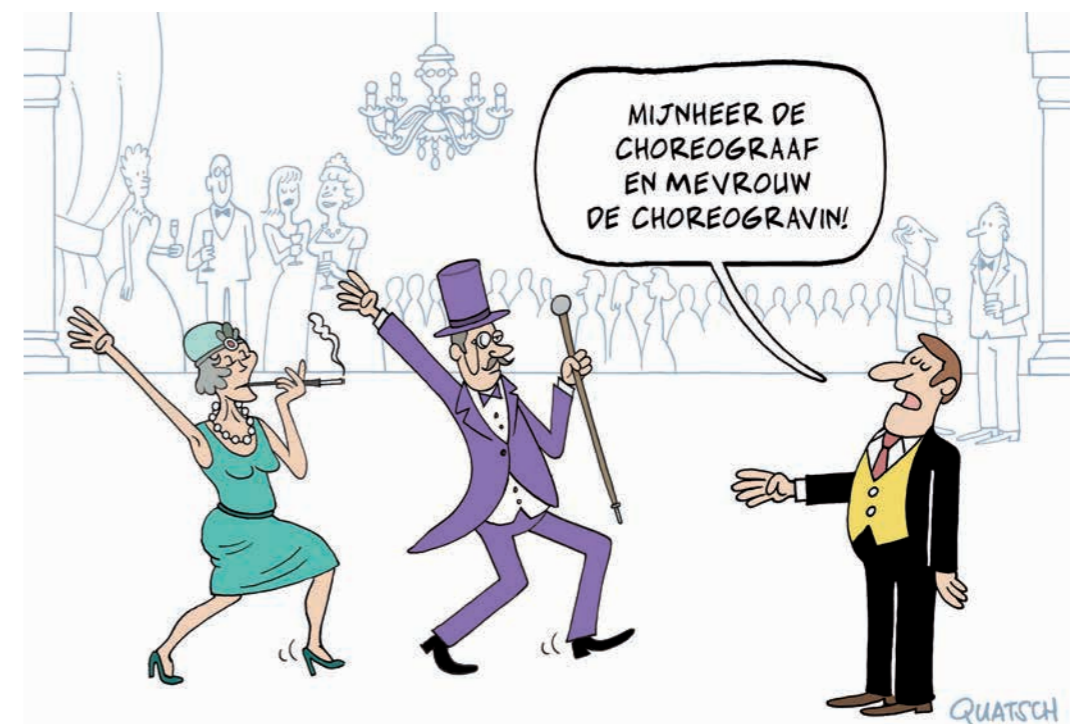
Je maakt zowel choreografieën voor dansvoorstellingen als voor theater. Waar gaat je voorkeur naar uit?

"Beiden verschillen natuurlijk op heel wat vlakken van elkaar, maar een voorkeur heb ik niet echt. Bij een musical of een theaterstuk houd je altijd rekening met het artistiek concept of de wensen van de regisseur. Het kan ook zijn

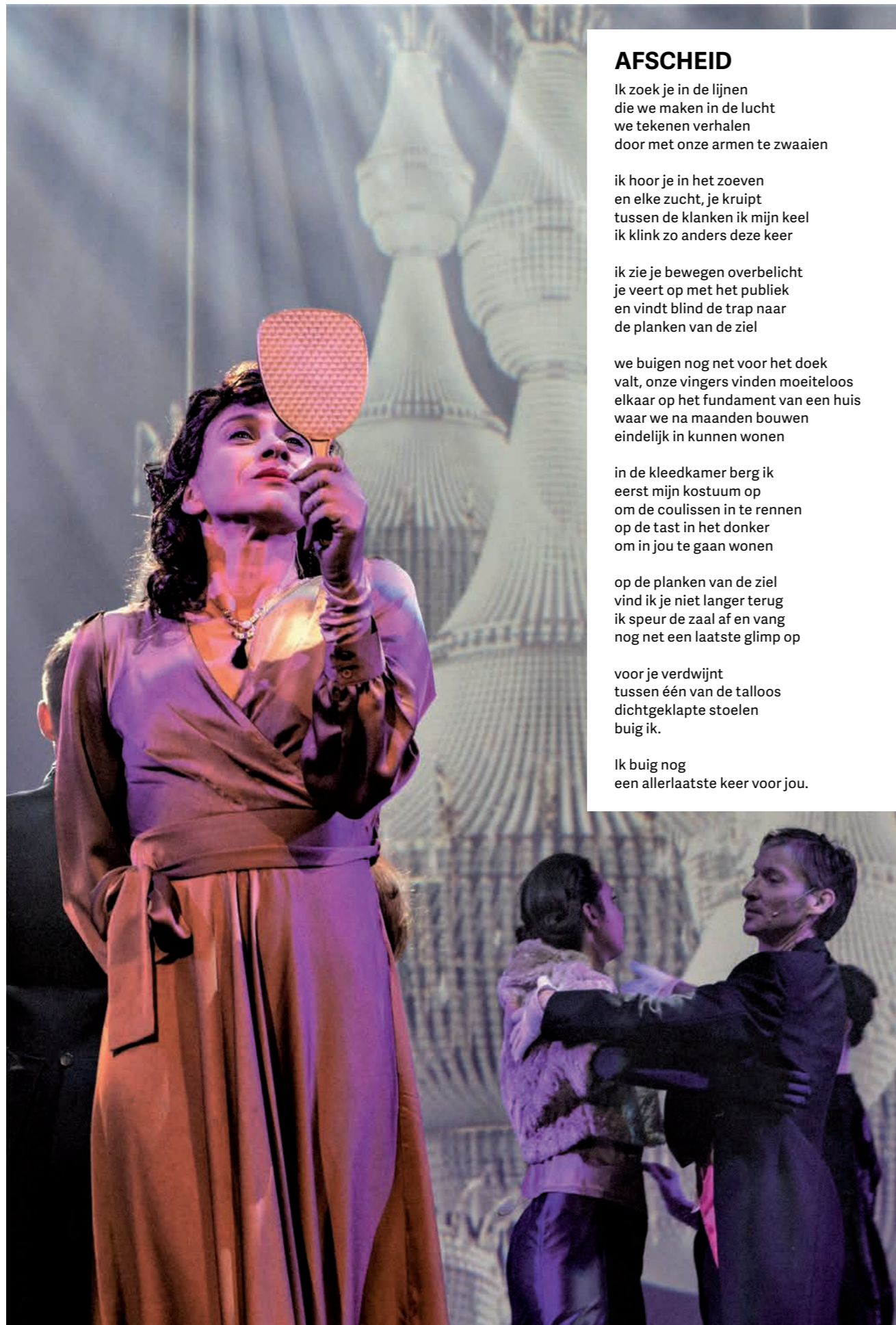

dat je rekening moet houden met mogelijke beperkingen van de mensen of de ruimte. Daardoor ga je weten waar de noden liggen en kun je je ideeën gaan vormen. Je moet dus creatief aan de slag gaan met de informatie die je krijgt."

"Als je daarentegen zelf een stuk of dans maakt, zijn alle opties nog open. Je kan zelf beslissen met wie je zal werken, met welke muziek je iets wil doen, of hoe het decor er zal uitzien. Het is dan volledig je eigen insteek, terwijl er bij een theaterstuk al iets klaar is waaraan je iets toevoegt. Het is ook een interessante uitdaging om dat te laten kloppen."

AFSCHEID

Ik zoek je in de lijnen
die we maken in de lucht
we tekenen verhalen
door met onze armen te zwaaien

ik hoor je in het zoeven
en elke zucht, je kruipt
tussen de klanken ik mijn keel
ik klink zo anders deze keer

ik zie je bewegen overbelicht
je veert op met het publiek
en vindt blind de trap naar
de planken van de ziel

we buigen nog net voor het doek
valt, onze vingers vinden moeiteloos
elkaar op het fundament van een huis
waar we na maanden bouwen
eindelijk in kunnen wonen

in de kleedkamer berg ik
eerst mijn kostuum op
om de coulissen in te rennen
op de tast in het donker
om in jou te gaan wonen

op de planken van de ziel
vind ik je niet langer terug
ik speur de zaal af en vang
nog net een laatste glimp op

voor je verdwijnt
tussen één van de talloos
dichtgeklapte stoelen
buig ik.

Ik buig nog
een allerlaatste keer voor jou.

SPLITSREEN

Amina Belôrf schrijft proza en poëzie.

*In 2020 debuteerde ze met 'Zonder
het licht te breken'. Met deze ode aan
de kwetsbaarheid maakte ze een
voorstelling waarbij ze samen met
muzikante Sarah De Wilde poëzie met
muziek laat samensmelten.*

Ann Pira als Nancy met Marijme © VRT

ANN PIRA, AL 19 JAAR NANCY IN 'THUIS'

"Theater maakt mijn TV-werk beter"

MATHIEU LONBOIS

Al 19 jaar lang dendert Nancy De Grote van scène naar scène in de soap 'Thuis'. Gehuld in haar fuchsiaroze blouses deelt ze lief en leed met televisiekijkend Vlaanderen, van haar turbulente relatie met bad boy Eddy, tot een stabielere leven aan de zijde van politieagent Dieter. Goedlachs en met het hart op de tong, zo is Nancy altijd gebleven. En dat vindt Ann Pira, de actrice die haar al bijna twee decennia vertolkt, prachtig. "Ik ben Nancy zó graag gaan zien."

Hoe ben je bij 'Thuis' terechtgekomen?

"De scenaristen belden me 19 jaar geleden op. Ze wilden de moeilijke thuissituatie van mijn tv-dochter Femke (Vanya Wellens) laten zien: moeder Nancy met een alcoholprobleem en stiefvader Eddy (Daan Hugaert) die haar sloeg. Een klein rolletje, of dat was toch de bedoeling. Maar ik had het geluk dat ik al met Daan op de planken had gestaan. Die chemie tussen ons was er meteen, en dat heeft de scenaristen zo geïnspireerd dat ze bleven schrijven. Voor ik het wist werd een opdracht van zes draaidagen zo 19 jaar televisie. Dat vind ik toch een straffe toer van mezelf."

"Televisiewerk kwam me toen ook goed uit. Na mijn opleiding aan Studio Herman Teirlinck speelde ik tien jaar lang vooral theater. Maar toen kreeg ik kinderen en ging ik op het platteland wonen. Dan kwam ik om twee uur 's nachts thuis, en moest ik om zes uur weer op om de kinderen naar school te brengen. Dat was niet houdbaar, dus kwam een dagjob bij een soap als geroepen."

Is theater je eerste liefde?

"Da's een moeilijke vraag. Ik vind vooral de afwisseling leuk, want beide hebben voor- en nadelen. Theater is arbeidsintensiever: je bent langer van

huis, je moet een berg beklimmen met het publiek, en dan is er de zalige ontlasting en rijd je naar huis om klaarwakker in bed te liggen door de adrenaline. Tv is ook stressy, maar het vraagt minder van je lijf. Wél meer van je geheugen, want ik moet veel tekst leren op heel korte tijd. Zeker met zo'n babbelziek personage als Nancy." (lacht)

"Het valt me wel op dat theater mijn tv-werk beter maakt. Als ik in een productie speel, doorbreekt dat de routine van elke dag televisie. Dat geeft zuurstof. Daarom probeer ik de laatste zeven jaar, nu mijn kinderen zelfstandiger worden, weer elk jaar zeker één keer op de planken te staan."

19 jaar is lang. Wat houdt het boeiend om al die tijd dezelfde rol te spelen?

"Daar ben je zelf verantwoordelijk voor. Hoe houdt een dokter of een bibliothecaris het zolang vol? Het is mijn job, mijn passie, en dat is nooit veranderd. Mijn medespelers houden het ook plezierig. Zij worden jonger en jonger bij 'Thuis', en ik ouder en ouder. (lacht) We leren veel van elkaar."

Komt er dan nooit sleur in je verhaallijn?

"Het is altijd spannend uitkijken naar de scripts die we elke twee weken krijgen. De ene keer maakt je personage het ene na het andere mee en zijn alle ogen op jou gericht; de andere keer moet je een paar weken gewoon de chocopot doorgeven. (lacht) Zo gaat dat in een soap, je kan niet van het ene hoogtepunt in het andere tuimelen."

"Ook de schrijvers veranderen regelmatig, waardoor de verhaallijnen variëren. Dan heb je ook een grote verantwoordelijkheid als acteur! Zo ben ik de bewaker van het personage Nancy. Oorspronkelijk was zij een creatie van de schrijvers en moest ik in haar huid kruipen. Nu is Nancy echt van mij geworden en moet ik ervoor zorgen dat het script trouw blijft aan het personage. Ik zie haar graag, dus zal ik haar ook goed beschermen."

Ben je het al oneens geweest met de scenaristen over wat je personage zegt of doet?

"Ik vind dat geen constructieve houding. Soms denk ik wel, oei, wat vragen ze nu van mij? Maar dan zie ik dat als een uitdaging, een puzzel die ik moet oplossen om de verhaallijn van de aflevering en van Nancy zelf te verzoenen. Wat ik wel aanpas, zijn de woorden die Nancy uitspreekt. Die zet ik meer om naar spreektaal, in een platter Antwerps accent."

In hoeverre zijn Ann en Nancy nog verschillend? Zijn het personage en de actrice na al die jaren meer en meer op elkaar gaan lijken?

"Voor mij blijft die grens tussen Ann en Nancy heel duidelijk! Uiteraard leent Nancy mijn instrumenten: de stem, de bewegingen, de mimiek van Ann. Maar bij Nancy is alles uitvergroot. Nancy leeft in het vetgedrukt, terwijl Ann eerder achter iemand gaat staan en in grote groepen veel meer naar de achtergrond verdwijnt. Al kan ik één-op-één ook wel heel goed babbelen hoor!"

"Kledij is ook zeer belangrijk voor mijn metamorfose naar Nancy. Ze heeft een heel andere smaak dan Ann. Ze maakt afschuwelijke combinaties, met drukke

prints en felle kleuren. Bijvoorbeeld die typische paarsblauwe Nancy-jas: het lijkt wel een parachute. De stylisten wilden die al een aantal keren weg doen, maar ik heb hen gesmeekt om de jas te houden. Als ik die aantrek, voel ik me meteen Nancy."

Wat wens je Nancy nog toe?

"Ik ben trots dat Nancy het zover geschopt heeft. Ze is uit de marginaliteit geklommen op de sociale ladder, ze drinkt niet meer en heeft geen geldproblemen. Tegelijkertijd bleef ze heel erg dezelfde vrouw. Impulsief, ratelend, met het hart op de tong."

"Natuurlijk gun ik haar het allerbeste, maar als actrice denk ik ook: hoe interessant zou het zijn als Nancy opnieuw afglijdt in de marginaliteit? Bij de minste tegenslag zou dat zomaar kunnen, want met haar karakter is ze een vogel voor de kat. Dat lijkt me fenomenaal om te spelen. Al zijn het vooral de mooie momenten in haar leven die me bijblijven. De geboorte van haar dochter, haar twee huwelijken. Ik vond die trouw zo plezant dat ik soms dacht: ben ik nu écht aan het trouwen, of wat?"

"Ik hoop ook dat ik haar nog lang mag spelen. Binnen acht jaar ga ik met pensioen, maar bij 'Thuis' zijn er wel meer acteurs die ook daarna nog voortdoen, al is het op een lager pitje. Voor Nancy zou ik dat graag doen, want ik ben haar nog lang niet beu."

'Het kerkhofclubje' © Lauranne Cleenwerck

Vanaf mei 2023 staat Ann Pira opnieuw op de planken in 'Poupehan', een coproductie van Het Laatste Bedrijf, De Mannschaft en Studio Wattmann. Het is een tragikomische voorstelling over een groep vrienden die op hun jaarlijkse reünie in de Ardennen meer over elkaar te weten komen dan hun lief is. 'Poupehan' gaat op tournee door heel Vlaanderen.

ZIJN ACTEURS BETERE LEUGENAARS?

WIETEKE MOENS

Er wordt weleens gezegd dat acteurs professionele leugenaars zijn. Zo vindt Shia LaBeouf acteren een spelletje voor bedriegers. En ook buiten zijn acteerwerk neemt de acteur al eens een loopje met de waarheid. Hij geeft bijvoorbeeld toe dat het plot van zijn zogezegde autobiografische film 'Honey Boy' (2019) over zijn gewelddadige vader "complete nonsens" is. Volgens Cate Blanchett is de stelling dan weer een misvatting: "Mensen nemen aan dat acteurs geboren leugenaars zijn, maar ik denk dat het net de job van een acteur is om de waarheid te vertellen. En ik heb me gerealiseerd dat ik geen goede leugenaar ben." Twee zeer verschillende meningen, maar wat is het nu? Zijn acteurs betere leugenaars, of niet?

Goede acteurs, slechte leugenaars

Om die vraag te beantwoorden, moeten we eerst even kijken naar wat de gelijkenissen en verschillen zijn tussen acteren en liegen.

Elke acteur kan je vertellen dat acteren een complexe aangelegenheid is. Ten eerste is de acteur er zich van bewust dat hij aan het acteren is, maar tegelijkertijd gelooft hij ook dat hij pakweg Agamemnon is die naar huis terugkeert na een bloederige oorlog. Ook het publiek ziet Agamemnon voor zich opduiken, maar weet uiteraard dat de acteur het podium levend en wel zal verlaten. Om de zaak nog wat ingewikkelder te maken, is de acteur zich ook bewust van het feit dat het publiek wéét dat hij aan het acteren is, maar ook dat het publiek van hem verwacht dat hij doet alsof hij Agamemnon is. Als de vierde wand niet doorbroken wordt, moet hij zelfs doen alsof er helemaal geen publiek is. Een acteur kan dus perfect een fantastische Agamemnon neerzetten zonder dat iemand hoeft te geloven dat hij écht Agamemnon is.

Een leugenaar daarentegen is niet bepaald een goede leugenaar wanneer we weten dat hij ons de tuin wil leiden. De voorkennis van het publiek is volgens Oscarwinnares Helen Mirren de reden dat acteurs niet de beste leugenaars zijn: "Acteurs zijn slechte leugenaars, omdat iedereen beseft dat ze een rol spelen en niet zichzelf zijn. Ik kan zonder problemen andere beroepsgroepen opsommen die veel beter liegen: makelaars, advocaten en niet te vergeten politici. Van hen weet je nooit of zij de waarheid spreken. Bij acteurs is dat altijd het geval."

Toch kan je Helen Mirren ook tegenspreken. Denk maar aan verborgencameraprogramma's, of situaties waarbij een speler uit diens rol valt of zich onder het publiek mengt.

Hier treedt verwarring op, omdat het publiek plots niet meer weet wat te doen. Moeten we ingrijpen, of is dit de bedoeling?

Acteurs en leugenaars creëren elk een eigen werkelijkheid. Maar acteurs spelen bewust met de grens tussen realiteit en fictie, waar leugenaars die grens net willen uitvlakken. Een goede leugenaar doet zich daarom het best voor als iemand die nauw bij zichzelf aanleunt. Bovendien wordt een plausibele leugen gemakkelijker geslikt dan één die te goed is om waar te zijn. De mail van de Nigeriaanse prins die je ongekende rijkdom belooft, wordt zonder pardon naar de spamfolder doorverwezen. Als Jos te laat aankomt op het werk omdat de trein vertraging had, neigen we hem te geloven, ook al had hij zich verslapen. Een acteur heeft daarentegen de vrijheid om allerlei personages en situaties te verkennen: iemand die dicht bij zichzelf staat of net een *larger-than-life* personage in een absurde wereld.

Tot slot is er ook een moreel verschil tussen acteren en liegen. We zien liegen vaak als immoreel: het gaat erom te verdoezelen en te manipuleren. Acteurs hebben een ander doel: ze willen hun publiek niet overtuigen van onwaarheden, maar willen hen meenemen in een emotie, ervaring of verhaal. We kunnen zeggen dat acteurs goede leugenaars zijn in de morele zin van het woord.

Improviseren

Nu blijft de oorspronkelijke vraag nog altijd onbeantwoord: zijn acteurs betere leugenaars? Er is tot dusver weinig wetenschappelijk onderzoek over te vinden, maar een artikel in *Scientific American* licht toch al een tipje van de sluier op. Onderzoekers somden 18 kenmerken op waaraan een goede leugenaar voldoet. En wat blijkt? Er is toch wel

wat overlap tussen liegen en acteren. De onderzoekers spreken Helen Mirren zelfs expliciet tegen met de quote: "Goede acteurs zijn goede leugenaars."

Goede leugenaars, schrijven ze, zijn van nature performers die snel en origineel zijn in hun denken, en zich zo aanpassen aan veranderende omstandigheden. Eigenschappen waarin de improvisatieacteur zichzelf zeker herkent. Daarnaast zijn ervaring en zelfzekerheid belangrijk: een podiumbeest zijn, kan hierbij helpen. Maar daar stoppen de gelijkenissen niet. Goede leugenaars kunnen hun emoties verbergen, zijn welbespraakt, goed voorbereid en spelen in op hun publiek.

Natuurlijk zijn er ook eigenschappen waar acteurs niet noodzakelijk over beschikken. Zo vertrouwen we aantrekkelijke mensen sneller dan mensen die minder knap zijn. Bovendien ben je maar beter slim en de eigenaar van een uitstekend geheugen, want als je jezelf plots tegenspreekt, val je door de mand. Té goed voorbereid zijn, is blijkbaar ook een nadeel: wees spaarzaam met details en

gooi af en toe een "ik weet het niet meer" in het gesprek. Niemand kan je tegenspreken als je zelf (zogezegd) niet meer weet waar je zaterdagavond uithing. Blijf ook zo dicht mogelijk bij de waarheid, zodat je leugen nog moeilijker te ontdekken is. Acteurs komen snel in de verleiding om hun leugen te overdenken: een leugen met een uitgebreid plot en gedetailleerde personages komt verdacht over. Aan dat knap en slim zijn, kan je jammer genoeg weinig veranderen. Maar een acteur die oppast voor bovenstaande valkuilen, komt waarschijnlijk wel weg met het vertellen van leugens.

Acteurs lijken, alleszins volgens deze lijst, een beentje voor te hebben op het vlak van liegen. En ik onthoud dat vooral de leugenaar en de improvisatieacteur toch heel wat kenmerken delen. Pas dus toch maar op met dat improvisatietheater.

ZIJN ACTEURS BETERE LEUGENAARS? WE STELLEN DE VRAAG AAN EEN BEKENDE ACTEUR UIT DE JAREN '80.

DE TWEEDE PERSOON

WIST JE DAT?

WANNEER DE GRENS
TUSSEN SPELER EN
PERSONAGE VERVAAGT

DOMINIC DEPREEUW

Andy Kaufman als Latka Gravas in de tv-show 'Taxi' © AF archive-Alamy

Het is een dunne lijn. Wie zich ooit heeft verdiept in een rol weet dat personage en speler met elkaar vervlochten kunnen raken. En zoals de speler in zichzelf moet kijken om het personage levensecht te maken, zo kan ook het personage meer en meer opduiken in het dagelijkse leven van de acteur. In het beste geval maakt zoiets de acteerprestatie én de persoonlijkheid van de acteur rijker. Maar soms drijven acteurs het écht te ver, en mag de grens tussen rol en realiteit wel beter worden bewaakt.

1 EXTREME METHODE

Sinds de jaren '50 maken vooral Amerikaanse acteurs vaak gebruik van method acting. Dat is een techniek waarbij de acteur zijn eigen ervaringen, herinneringen en emoties gebruikt om een personage zo waarachtig mogelijk weer te geven. Maar de laatste tijd gaan method-acteurs steeds verder. Zo zijn er genoeg verhalen van acteurs die spectaculair bijkomen of afvallen voor een rol. Adrien Brody woog nog 60 kilogram voor zijn rol in de film 'The Pianist'; Christian Bale viel voor 'The Machinist' maar liefst 55 kilo af - ronduit gevaarlijk dus.

Acteur Jamie Foxx bedacht nog wat anders toen hij de blinde muzikant Ray Charles speelde. Om zijn blindheid echt te laten lijken, gebruikte Foxx prothetische oogleden die hem effectief blind maakten voor de opnames. Dat leidde ertoe dat hij af en toe paniekaanvallen kreeg en dat mensen hem soms op de set achter lieten, omdat ze vergaten dat hij de weg niet kon terugvinden. Misschien had iemand al wel eens gezegd: "Kijk uit je doppen", maar dat kon Foxx vast door de vingers zien.

Heath Ledger © José Carlos Pozo

Nog extremer is hoe Heath Ledger in pure waanzin verviel voor zijn iconische rol van de Joker in 'The Dark Knight'. De acteur sloot zichzelf 6 weken op in een hotelkamer en hield een dagboek bij waarin hij de gevoelens en gedachten van de Joker neerpende. Tijdens een van de opnameweken sliep hij naar schatting twee uur per nacht. "Als je met Heath wou praten, en dus niet met The Joker, negeerde hij je gewoon", vertelde een bron aan Fox News. "Zelfs op zijn vrije dagen kwam hij naar de set om daar wat rond te hangen. Tegen het einde van de opnames kreeg hij de waarschuwing dat hij te ver was gegaan. Het was beangstigend."

Er wordt beweerd dat hij slapeloosheid overhield aan de rol. Kort na de opnames van de film overleed de 28-jarige Ledger aan een overdosis slaappillen, voorgeschreven medicatie. Misschien had de rol van de Joker toch een kwade grap uitgehaald met deze beloftevolle acteur.

2 IK BESTA NIET, DUS IK BEN

Nog zo'n mysterieus figuur was de Amerikaanse komiek en acteur Andy Kaufman. Hij werd bekend door zijn rol Latka in de sitcom 'Taxi'. Maar dat soort humor was voor Kaufman te gewoontjes: hij was constant op zoek naar de grens tussen feit en fictie.

Legendarisch was bijvoorbeeld zijn alter ego Tony Clifton, een vuilgebekte lounge zanger die zijn voorprogramma's speelde en uiteindelijk zelfs in z'n eentje concerten gaf. Altijd werd hij aangekondigd als een echt persoon, nooit als een personage van Kaufman. Het gebeurde soms zelfs dat Tony Clifton opdook bij de repetities van 'Taxi' in de plaats van Andy Kaufman, en dan stond hij erop dat iedereen hem ook aansprak als Tony.

Kaufman stierf op 35-jarige leeftijd aan longkanker, maar door zijn vele bizarre optredens twijfelden veel mensen aan zijn dood. De verwarring ging door toen in 1999 een biografische film over hem werd gemaakt: 'Man On The Moon'. Volgens hoofdrolspeler Jim Carrey was Andy zélf teruggekomen om de film te maken.

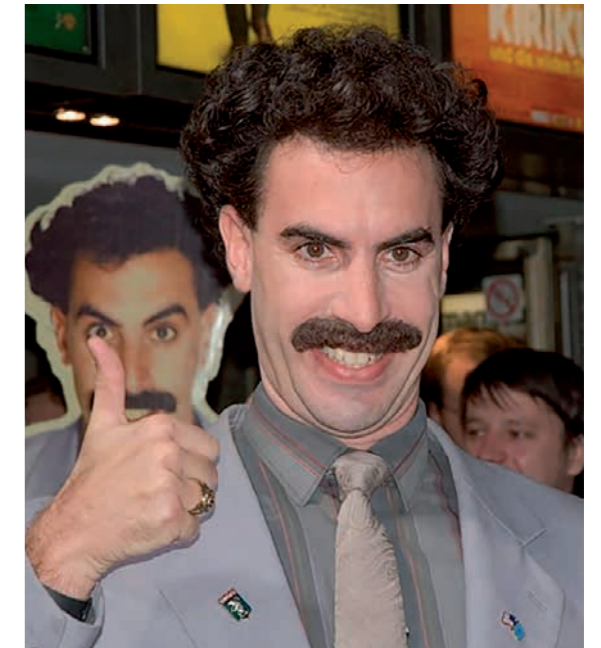
3 WAARHEID IS VREEMDER DAN FICTIE

Een fictief personage kan ook een manier zijn om juist dicht bij de waarheid te komen. Dat doet de Britse komiek Sacha Baron Cohen met zijn absurde personages, zoals Borat of Ali G. Hij interviewt mensen als typetje en stelt hen ongemakkelijke vragen. Dat leidt tot geestige en ongemakkelijke situaties, want vaak maakt hij een analogie tussen het weezinwekkende karakter van het personage en de gewoontes van zijn slachtoffers. Zo ontlokte hij als Borat bij politicus James Broadwater de uitspraak dat Joden wellicht naar de hel zullen gaan. Ook vertelde een jager hem dat hij het jammer vond dat hij niet op Joden mocht jagen, en liet hij Texaanse cafébezoekers enthousiast een antisemitisch lied zingen.

Nu we het toch hebben over Jodenhaat: wat als Hitler terugkomt? Dat was het uitgangspunt van de satirische film 'Er ist Wieder Da' (2015). Daarin wordt Hitler op een dag in 2014 plots weer wakker in Berlijn. Sommige filmscènes zijn geënceneerd, maar in heel wat andere trok acteur Oliver Masucci in Hitler-kostuum de straat op en filmde de camera's de échte reacties van mensen. En die zijn bij momenten bizar. Sommige voorbijgangers brengen spontaan de Hitlergroet. "Zodra ik met de mensen in gesprek ging, werden ze openhartig", vertelt Masucci in een interview. "Als de conversatie bijvoorbeeld over vluchtelingen ging, dan vonden sommigen het geen slecht idee om werkkampen weer in te schakelen."

Zulke films laten via comedy zien dat er nog altijd een spook rondwaart. En dát is blijkbaar geen fictie...

Tijdens de opnames wou Carrey uitsluitend worden aangesproken met Andy, en ook buiten de opnames gedroeg hij zich als Kaufman. In die mate zelfs dat de dochter van de échte Andy Kaufman het gevoel had dat ze via Carrey met haar vader had gesproken, toen ze op een dag de set bezocht.

Sacha Baron Cohen als Borat © Creative Commons

4 IK BEN GEEN ACTEUR, DAT SPEEL IK MAAR

Wat ook nog kan, is dat wat je doet in je dagelijks leven uiteindelijk leidt tot een rol.

Advocaat en strafpleiter Walter Damen stond dicht bij die dubbelrol. Bijna ging hij meedoen in de theaterproductie 'Assisen IV - De sterrenmoord', maar gaandeweg ondervond hij dat de repetities niet te combineren waren met zijn werk als advocaat. Zo blijkt dat zelfs in Antwerpen repeteren toch echt werken is!

Zo zie je maar dat het ene werk het andere niet is, zoals ook de ene rol de andere niet is. En vaak is het fijn om even van rol te wisselen, anders wordt het allemaal maar eentonig. Of zoals deze verzonnen dame ooit zei: "Ik haat typecasting: ik moet altijd een dactylo spelen!"

'@FUNDUM', EEN MUSICAL VOOR, OVER EN DOOR STUDENTEN

INTERVIEW MET JONGE REGISSEUR ALINE DEBIE

BRITTA ROELANTS

Aline Debie is 23 jaar en studeert in Antwerpen. Ze studeerde taal-en letterkunde, theater- en filmwetenschappen en volgt nu een verkorte educatieve master. Theater, muziek en musicals hebben haar altijd gefascineerd. Als 16-jarige maakte ze al een musical samen met haar beste vriendin, door de tekst van bestaande liedjes aan te passen en er een verhaal rond te schrijven. Met '@Fundum' schreef en regisseerde ze haar eerste 'echte' musical voor, door en over studenten.

Hoe kwam je op het idee om deze musical te schrijven?

"Ik wilde altijd al een musical maken en was er al een tijdje op een laag pitje over aan het nadenken, maar het was nog niet zeker dat het ervan ging komen. Tijdens de lockdown had ik plots veel tijd om dingen uit te proberen en zette ik mij aan het musicalscript. "Nu moet mijn musical er komen en mijn idee concreet worden", dacht ik."

"Ik wou vooral iets doen rond thema's die bij studenten nog niet bespreekbaar genoeg zijn. Iedereen zegt altijd dat de studententijd de beste tijd van je leven is. Aan de ene kant is dat zo, maar ik vond dat we over bepaalde dingen wel eens iets mochten zeggen. Ik besprak ook met vrienden wat we volgens hen op de planken moesten brengen. Op die manier probeerde ik verhaallijnen te maken en personages uit te schrijven."

"Rond februari 2021 had ik al ongeveer 70 losse pagina's van het script. Toen kwamen drie goede vrienden erbij, die me hielpen om alles verder uit te werken. Zo schreef Bernt rapnummers, Pieter maakte de choreografie en Wannes hield zich bezig met praktische zaken. Daarna hebben we ook nog een jaar intensief met de cast gewerkt. Het was belangrijk om ook met hen over de scènes te spreken, zo bleven we altijd aanpassen. Het slot schreven we pas een maand op voorhand, omdat we lang getwijfeld hebben hoe we het laten eindigen."

'@Fundum' © Ruben Dierckx

Hoe hebben jullie de cast samengesteld en hier een groep van gemaakt?

"We hebben veel vrienden die graag bezig zijn met theater en muziek en ook binnen taal- en letterkunde zijn er veel enthousiastelingen. Daarnaast gingen we in het begin van het academiejaar langs in de aula's om een oproep te doen. Iedereen die zin had mocht meedoen. De eerste repetitie leerden we iedereen een nummertje aan en kreeg iedereen een tekst om te lezen. Op basis daarvan verdeelden we de rollen."

"Uiteindelijk stonden we met 23 op scène en was er een orkest van 12 personen. De muzikanten en de cast repeteerden lang apart. Om er een echte groep van te maken, hebben we de eerste repetities ingezet op kennismakingsspelletjes, organiseerden we ook activiteiten naast de repetities, of gingen we samen weg."

"We hebben de hele cast zien openbloeien en vooruitgang zien boeken. Iedereen heeft elkaar ook in het proces ondersteund en aangemoedigd. Wanneer iemand onzeker was over zang en toch moest zingen, dan werd die aangemoedigd door de anderen en applausseerden we voor elkaar. We werden een kleine familie."

Het is een musical voor een door studenten, met thema's uit hun leefwereld die toch wel zwaar zijn. Hoe ging de cast hiermee om?

"We wilden een duidelijk verhaal vertellen, maar het moest wel op een respectvolle manier gebeuren en zo min mogelijk triggeren. Daarom repeteerden we alle scènes waar de volledige cast bij was. Hun feedback was zeer waardevol. Zij mochten aangeven wanneer iets erover ging of we scènes abstracter

'@Fundum' © Ruben Dierckx

moesten maken. Er waren momenten waarbij de acteurs het zichtbaar moeilijk hadden. Net daarom moesten we dat verhaal vertellen, want dan zijn er vast nog andere mensen die het daar ook moeilijk mee hebben."

"Een groot thema in onze musical is seksueel geweld en grensoverschrijdend gedrag met alle mentale gevolgen vandien. Op het einde van het verhaal verliest de groep een vriendin. Voor mensen die dit zelf hebben meegemaakt, komt het hard aan. We probeerden alles op te vangen door zoveel mogelijk te praten."

"Zowel in de muziek als het decor hebben we minimalistische keuzes gemaakt. Niet alleen om aan te sluiten bij de gevoeligheden van de thema's, maar ook om het cliché te doorbreken dat musical een bombastisch genre is."

Wat waren de reacties van het publiek?

"Het was opvallend dat vooral de oudere generatie van de (groot)ouders, nonkels en tantes vond dat het "goed gedaan was", "goed gezongen werd", "echt mooi is"... Terwijl we van leeftijdsgenoten dan weer hoorden dat ze bepaalde personages boeiend en zelfs levensecht vonden, dat ze veel herkenden uit hun eigen leven, dat het hun kippenvel bezorgde... Toen had ik het gevoel dat we ons doel hadden bereikt, want het was immers gemaakt voor studenten. En we hopen uiteraard dat er iets zal veranderen in de maatschappij."

Die wens hebben jullie concreet gemaakt, want een deel van de opbrengst ging naar een goed doel?

"Ja, naar PUNT. vzw. Zij zetten zich in voor slachtoffers van seksueel geweld. Ik vind dat superbelangrijk en het sluit ook aan bij de thema's van onze musical. De vzw werd opgericht na wat Julie Van Espen is overkomen. Voor mij was dat ook een trigger om de musical uiteindelijk toch te maken. We zijn dus ongeveer op datzelfde moment begonnen, daardoor leek het mooi om dat goede doel te kiezen."

"Een deel van onze opbrengst ging naar PUNT. vzw voor slachtoffers van seksueel geweld. Die vzw is opgericht na wat er met Julie Van Espen is gebeurd."

ALINE DEBIE

Wat heeft dit project met jou persoonlijk gedaan?

"Het was een rollercoaster. Het was wel heel leuk, ik heb veel bijgeleerd en ben dankbaar voor iedereen die mee op de kar sprong en er zich 100% voor heeft ingezet om er samen iets moois van te maken. Het geeft me hoop dat er zoveel goede mensen rondlopen."

"De generale repetitie was voor mij een fantastisch moment. De headsets, het licht, de muziek, de mensen in de zaal... alles kwam samen. Toen hadden we voor het eerst het gevoel: "Wow, wij hebben een échte musical gemaakt!" Nu willen we graag nog een Spotify-album opnemen van onze musical."

"Het heeft me ook zin gegeven om te blijven schrijven en spelen. Er zit sowieso nog veel in mijn hoofd, maar er is nog niets concreet."

KWANTITEITSTHEATER

THEATERBIB SCOORT GOED, ZOWEL DIGITAAL ALS OP PAPIER

De Theaterbib is intussen al jaren een vaste waarde voor wie op zoek is naar theaterteksten. Maar het is niet het enige kanaal waar gezelschappen toneelstukken vinden om te spelen. Dat blijkt uit een enquête die we dit voorjaar hielden. Daarin peilden we naar de ervaring van gebruikers van de Theaterbib van OPENDOEK, maar ook van VTA (Vlaamse Toneel Auteurs), de organisatie die toneelwerk van eigen bodem wil promoten.

DOMINIC DEPREEUW

Van de 128 bruikbare reacties op de enquête is 9% jonger dan 40 jaar en 61% ouder dan 60. De overige 30% is tussen 40 en 60 jaar oud. Bij de 40-plussers kent zowat iedereen de Theaterbib (zo'n 95%) Bij de jongere generatie (20-40 jaar) blijken 'slechts' 2 op 3 de Theaterbib te kennen.

Opvallend is ook dat 18% zelden of nooit de Theaterbib nodig heeft, omdat ze gewoonlijk een eigen creatie spelen. Wel is het zo dat iets meer dan de helft (61%) van de mensen die eigen creatie achteraf delen via de Theaterbib van OPENDOEK.

Iets meer dan een vierde maakt (ook) gebruik van de Stukkenwijzer van VTA. En het is geen verhaal van of het ene of het andere. Iedereen die gebruik maakt van de Stukkenwijzer, werkt ook via de Theaterbib van OPENDOEK.

Bij de keuze voor een stuk klinkt de stem van de regisseur het luidst. Hij of zij heeft meestal een bepalende zeg in welk toneelstuk een gezelschap uiteindelijk zal brengen. Maar ook het genre en het aantal rollen spelen mee in de keuze.

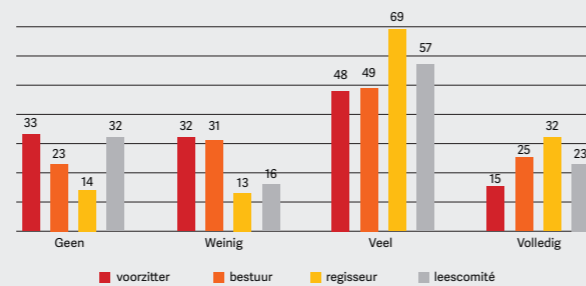
Er zijn ook redenen waarom stukken niet worden gekozen. Veruit de belangrijkste is de duurtijd. Dreigt een voorstelling te lang (of te kort) te worden, dan beginnen de meeste gezelschappen er liever niet aan. In de tweede plaats kan kwaliteit (beter gezegd: het gebrek daaraan) een reden zijn om een stuk niet te spelen. Wat kwaliteit betekent, kan uiteraard van gezelschap tot gezelschap verschillen.

60% van de gezelschappen heeft een leescomité en gemiddeld telt zo'n comité 4,6 personen. Dit aantal blijft redelijk gelijk tussen de verschillende generaties.

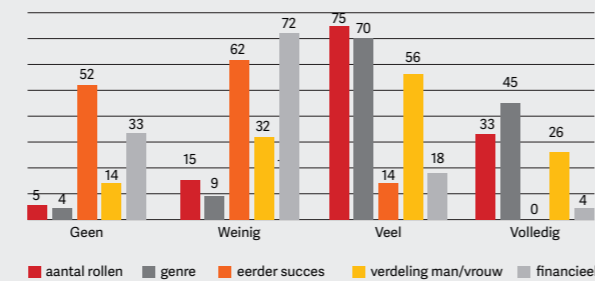
Slechts drie gezelschappen hebben een leescomité van 2 personen (2,16%), en twee gezelschappen hebben een leescomité van meer dan 7 personen (1,44%)

Niet iedereen maakt even intensief gebruik van de Theaterbib. 22% zegt regelmatig een beroep te doen op de Theaterbib en 25% vaak. Velen hebben dus ook nog andere kanalen om stukken te vinden. VTA is er daar alvast een van. Ook auteursrechtenbureaus worden hierbij ingeschakeld (28%).

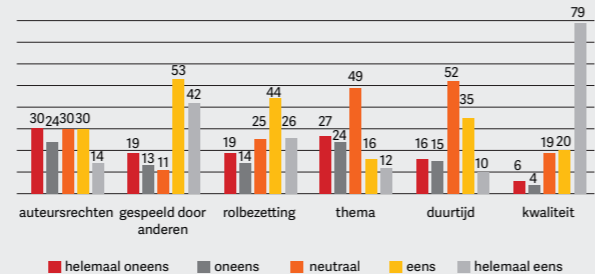
WIE HEeft ER HET MEESTE INVLOED IN DE KEUZE VAN EEN STUK?

WAT HEeft ER EEN INVLOED OP DE KEUZE VAN EEN STUK?

WAT ZIJN REDENEN OM EEN STUK NIET TE SPELEN?

Tot slot blijkt papier nog niet dood. Hoewel het digitaal aanleveren van teksten goed in de smaak valt, hebben velen toch nog graag een papieren tekstbrochure in de hand.

Opvallend daarbij: in de leeftijdscategorie 40 – 60 jaar geeft meer dan de helft (53%) de voorkeur aan teksten in digitale vorm. Maar de min-veertigers hebben een duidelijke voorkeur voor de gemengde vorm. 50% wil een tekst het liefst digitaal én op papier ontvangen.

RE PER TOIRE

Ieder nummer grasduinen we in de collectie van de Theaterbib van OPENDOEK, op zoek naar interessante teksten. Toch je gading niet gevonden? Neem dan een kijkje in onze catalogus. Alle besproken teksten kan je lenen via <https://bib.opendoek.be>

PETER DE PAUW, BASTIAAN MALCORPS, FERNAND COREMANS, ALEX DESIRON EN DE VLAAMSE TONEELAUDEURS (VTA)

Frederik Houben & Karine Ruttens LAISSE-MOI

"Jos, ik weet dat gij u graag stoer voordoet, zoals alle mannen, en ge kunt zeker heel wat pijn verdragen, dat weet ik, maar als dat niet goed verzorgd wordt, dan gaat dat ontsteken. En dan zijn we nog verder van huis. Kom, geef hier."

TRAGIKOMEDIE
1H/1D

Jos en Roza gaan op reis. Met de mobilhome naar de camping in Frankrijk. Hun reis langs de routes nationales, tolwegen en aires verloopt niet zonder slag of stoot. Zoon Sammie en dochter Kelly zijn niet mee op reis, maar zijn wel één van de vele gespreksonderwerpen, naast andouillette, moezelwijn en de trouwjurk van Roza. En op de terugreis lijkt de toekomst toch niet zo zeker als eerst gedacht.

Een dialoog voor één acteur en één actrice die niet bang zijn verschillende registers open te trekken. Een uitdagende, maar meeslepende tekst. (VTA)

Julien Swennen LYNX!

"Chiro, cacao, afgelekte frisco!"

THRILLER
5H/6D

Het lokale bestuur wil besparen. Onder begeleiding van enkele jeugdwerkers moeten afgevaardigden van enkele jeugdbewegingen een weekend met elkaar overleggen in kampgebouw De Lynx in de Hoge Venen. Er wordt immers gevraagd om alle activiteiten in één gezamenlijk nieuw gebouw te laten plaatsvinden en ook samen op één zomerkamp te gaan. Van vergaderen is er nog weinig sprake als een gemaskerde figuur de powerpoint-presentatie overneemt en er dodelijke slachtoffers vallen. Is de moordenaar een van hen?

Een kort avondvullend toneelstuk dat begint als 'En toen waren er nog maar...' van Agatha Christie met leiders van jeugdbewegingen in de hoofdrol. Alle elementen zijn aanwezig: afgelegen van de buitenwereld, geen gsm-bereik, stroompannes... (PDP)

Anton Tsjechov OVER DE SCHADELIJKHEID VAN TABAK

"Klaagzang van een man die zichzelf niet mag zijn."

KOMEDIE / MONOLOOG
1H

Een man moet, op aanraden van zijn bazige vrouw, een voordracht houden over 'De schadelijkheid van tabak'. Maar het wordt al vlug duidelijk dat hij daar helemaal geen zin in heeft. Omdat zij niet in de buurt is, maakt hij van de gelegenheid gebruik om zijn hart te luchten en springt hij van de hak op de tak. Uiteindelijk ontaardt zijn lezing in een hemeltergende klaagzang over zijn leven en huwelijk... maar dan blijkt ineens dat vrouwlief in de coulissen staat.

Al is deze éénakter 136 jaar oud, het is en blijft een toneelwerkje dat nog altijd aanslaat bij het publiek. (FC)

Gert-Jan Janssens DE JONGEN EN DE ERWT

"Soms zijn de dingen die ik verzin waar, en soms niet. Dikwijls weet ik het zelf niet eens."

JEUGD/KINDERTONEEL
1H

Een jongen komt op en stelt zich voor als Gert-Jan. Hij zoekt een prinses, zegt hij. Daarvoor heeft hij een erwt nodig, om onder twaalf matrassen te leggen. Niet eender welke erwt. Hij zoekt naar 'de' perfecte erwt, samen met het publiek. Ondertussen vertelt hij verhalen en sprookjes. Misschien zingt hij een liedje, maar misschien ook niet. En de prinses? Die komt wel, als hij eenmaal die erwt gevonden heeft. Toch?

Een interactieve voorstelling voor een publiek vanaf 5 jaar. (FC)

Maya Arad Yasur
AMSTERDAM

"I never said genocide."

TRAGIKOMEDIE / VERTELTHEATER
3-5 H/D

Een Israëliëse pianiste die woont in een klassiek grachtenhuis in Amsterdam krijgt uit het niets een factuur onder de deur geschoven. Het gaat om een gasfactuur, voor een onredelijk hoog bedrag, uit het jaar 1944. De pianiste spreekt te weinig Nederlands om te begrijpen waar het over gaat, en roept dus de hulp in van buren, voorbijgangers, winkeliers. Zodra de gasfactuur, en de datum echter aan het licht komen, reageert iedereen verbaasd, geschokt of zelfs kwaad. Dat helpt de pianiste echter niet, die met de factuur in haar handtas de stad blijft rondlopen, op zoek naar hulp.

Deze tekst is opgesteld in de traditie van Martin Crimp, voor drie tot vijf sprekers die geen personages zijn, maar beschrijven wat er gebeurt. De naamloze pianiste blijft zo een raadsel, net als de beweegredenen van de Amsterdammers waarmee ze in gesprek gaat. Een scherpe maar uitdagende tekst, die wel nog op zoek is naar een goede vertaler. (BM)

Jan Van Dyck
**EROS EN
DE EENZAME MAN**

"Een verhaal over een eenzame man
en zijn zieke perversiteit."

MONOLOOG
1H

Een naamloze ik-verteller groeit op zonder vader en met een zeer preutse moeder die hem tyranniseert. Zijn confrontatie met het bestaan van seksualiteit verloopt problematisch. Hij blijkt niet in staat tot het aangaan van een normale relatie. Als volwassene wordt hij opruimer van zolders. Hij steelt een telescoop en geeft zich over aan voyeurisme, exhibitionisme en zelfs poging tot verkrachting van een minderjarige. Zijn pornografische schilderijen worden niet ernstig genomen. Na zijn vijftigste gaat de verteller inwonen bij zijn nicht, die een jaar ouder is. Een tegenbeeld vormt zijn leeftijdsgenoot Paul Boonen. Deze trouwt met zijn jeugdliefde Roosje en krijgt erkenning als schrijver. (Bron: © Wikipedia)

Een monoloog in 17 scènes, naar het allerlaatste boek van Louis Paul Boon. Een lange biecht van een eenzame man over zijn onvervulde dromen, verlangens, begeerten en illusies: ongeremd, ongekuist en gedurfd. (FC)

Herman Boets
MIREILLE

"Ze moesten eten krijgen.
Ze moesten geknuffeld worden."

MONOLOOG
1H

Een pakkend verhaal over armoede, hopeloze liefde en huiselijk geweld. Een aangrijpende getuigenis van een vrouw die de liefde van haar leven ziet verworden tot een harteloze bullebak die haar slaat en vernedert. Zij probeert haar kinderen te beschermen door de brutaliteit van de vader te verbergen, en wat geld te verdienen door te gaan kuisen. Om overeind te blijven grijpt ze naar de drank...

Boeiend, waarachtig geschreven... Een bittere parel! (AD)

Abdelkader Benali
YASSER

"Alles liet ik achter, maar wat ik heb
meegenomen - wat ik heb bewaard?
Wraak. Wraak. Wraak."

MONOLOOG
1H

Yasser Mansour is een bekend acteur, afkomstig uit Palestina. Vanavond speelt hij Shylock uit 'De koopman van Venetië'. Hij is echter zijn wassen neus kwijt, zijn tegenspeelster met wie hij een affaire had heeft hem gedumt, en zijn ontvangst in het theater was niet erg warm te noemen. Op straat werd hij aangesproken als Yasser Arafat, op wie hij lijkt, een beetje, vanuit de verte. De twee Yassers en Shylock beginnen door elkaar te lopen, de identiteiten van de Palestijnse mannen mengen zich met de verongelijkte, karikaturale woekeraar uit het Shakespeare-stuk, tot Yasser zich in een furie afsluit voor iedereen, en roept om wraak.

Een intense maar razend interessante monoloog over afkomst en identiteit. (BM)

Geregeld in je mailbox: een overzicht van recent toegevoegde theaterteksten, leestips en ander nieuws uit de Theaterbib van OPENDOEK.
Abonneer je via <https://www.opendoek.be/theaterbib>

**OPEN
THEATERBIB
DOEK**

**OPEN
DOEK
CAST & CREW**

Spots op West © Isaac Ponsele

**MELD JE AAN VOOR
SPOTS OP WEST**

Zelfs in de koude wintermaanden kijken wij vol verwachting uit naar de zomer. Van 6 tot en met 9 juli strijkt Spots op West opnieuw neer in Westouter. Daarvoor zijn we nu al op zoek naar theateervoorstellingen, acts van 15 minuten voor de theaterwandeling en korte acts als randprogramma. Zou jouw voorstelling helemaal tot zijn recht komen in een kerk, aardappelloods, veld of schuur? Stel je ten laatste op 15 januari kandidaat via het inschrijvingsformulier.

**DOE MEE MET DE
NATIONALE DOE-METER**

DOE-meter © Liza Renders

OPENDOEK doet mee aan de Nationale DOE-meter, een onderzoek naar engagement, vrijwilligerswerk en verenigingen. Zo willen we te weten komen wat al goed gaat, maar ook wat er nog verbeterd kan worden en waar er nood aan is.

Doe tussen 15 november en 20 december mee met het onderzoek! 'Vrijwilligerswerk' wordt in dit onderzoek breed geïnterpreteerd, ook als je enkel als acteur actief bent bij een vereniging kan je deelnemen.

De resultaten van het onderzoek worden door het beleid gebruikt om verenigingen nog beter te ondersteunen. Ook OPENDOEK zal aan de slag gaan met de anonieme resultaten van onze eigen leden.

Het onderzoek wordt ondersteund door Lotto België.

SAVE THE DATES '23

Theaterdag	22 april
Spots op West	6-9 juli
Toekoer Festival	3 september
Merde!	16-17 september
Landjuweelfestival	27 oktober - 1 november